

Unedau

Yn y ddogfen hon ceir cynnwys unedau Dyfarniad Pearson BTEC Cyntaf Lefel 1/Lefel 2 mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol, wedi'i gyfieithu i'r Gymraeg i gefnogi addysgu ac asesu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Beth sydd ar gael i bob uned yn Gymraeg?

Yn achos pob uned, fe gewch yr wybodaeth angenrheidiol i addysgu'r cymhwyster BTEC hwn trwy gyfrwng y Gymraeg:

- cyflwyniad
- nodau dysgu
- meini prawf asesu
- arweiniad i athrawon.

Ble galla i gael hyd i weddill y fanyleb?

I gael gwybodaeth ac arweiniad ar y cymhwyster cyfan, gan gynnwys:

- strwythur a rhesymeg y cymhwyster a'r unedau
- cyflwyno'r rhaglen a recriwtio iddi
- asesu mewnol ac allanol
- sicrhau ansawdd
- graddio ac ardystio

bydd angen i chi gyfeirio at y fanyleb Saesneg, sydd ar gael ar y wefan ochr yn ochr â'r ddogfen hon (www.btec.co.uk/firsts).

Gweler hefyd www.btec.co.uk/keydocuments am y rheolau asesu diweddaraf.

Pa gefnogaeth sydd ar gael?

Os bydd angen rhagor o gefnogaeth arnoch chi, mae croeso i chi gysylltu â'n timau gwasanaethau addysgu. Cewch hyd i'r holl fanylion cyswllt angenrheidiol yn www.edexcel.com/contactus.

Uned 1: Datblygiad Rychwant Oes Dynol

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Craidd**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Allanol**

Cyflwyniad

Sut mae pobl yn tyfu ac yn datblygu ar hyd eu bywydau? Sut gall ffactorau fel dewisiadau ffordd o fyw, perthnasoedd a digwyddiadau bywyd effeithio ar eich twf a'ch datblygiad?

Mae'r uned hon yn rhoi cyfle i chi archwilio sut rydym ni'n tyfu ac yn datblygu ar hyd ein bywydau, ac i ymchwilio i'r ffactorau sy'n effeithio ar y twf a'r datblygiad yma. Byddwch yn mynd ymlaen i ystyried y berthynas rhwng y ffactorau hynny.

Mae pedair agwedd wahanol ar dwf a datblygiad dynol, a'r enwau a roddir arnynt fel arfer yw datblygiad corfforol, deallusol, emosïynol a chymdeithasol. Mae perthynas agos rhwng y pedair agwedd a'i gilydd, a gall newid mewn un effeithio ar rai, neu'r cyfan, o'r meysydd eraill.

Mae digwyddiadau bywyd yn cael effaith ar sut rydym ni'n tyfu ac yn datblygu. Mae pobl yn profi llawer o wahanol fathau o ddigwyddiadau bywyd; rhai ohonynt yn ddisgwyliedig ac eraill yn annisgwyl. Mae gallu rheoli a delio gyda'r digwyddiadau hyn yn sgil pwysig mewn galwedigaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Yn yr uned hon byddwch yn archwilio effaith y digwyddiadau bywyd hyn a'r mathau o gefnogaeth sydd ar gael i helpu pobl i'w rheoli. Mae deall a chydabod effaith y digwyddiadau bywyd arwyddocaol hyn yn rhan bwysig o nifer o rolau yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Yn yr uned hon, byddwch yn dod i ddeall datblygiad rychwant oes, sy'n hanfodol wrth weithio ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan y byddwch yn gallu gwerthfawrogi anghenion gofal unigolion yng ngwahanol gyfnodau eu bywyd. Mae'r ddealltwriaeth hon yn ofynnol ar gyfer ystod eang o rolau iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys nyrsio, gwaith cymdeithasol, therapi galwedigaethol, ffisiotherapi a deietegwyr.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A archwilio twf a datblygiad dynol ar draws cyfnodau bywyd

B ymchwilio i ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol, a'r berthynas rhyngddynt.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Archwilio twf a datblygiad dynol ar draws cyfnodau bywyd</p> <p>Testun A.1 Y gwahanol gyfnodau bywyd y mae pobl yn mynd trwyddynt yn ystod cwrs bywyd</p> <ul style="list-style-type: none"> • babandod (0–2 oed) • plentyndod cynnar (3–8 oed) • llencyndod (9–18 oed) • oedolaeth gynnar (19–45 oed) • oedolaeth ganol (46–65 oed) • oedolaeth hwyr (65+) <p>Testun A.2 Agweddau allweddol ar dwf a datblygiad dynol ym mhob cyfnod bywyd</p> <p>Datblygiad corfforol – twf corfforol a newid ffisiolegol ar draws cyfnodau bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • babandod a plentyndod cynnar – datblygiad sgiliau echddygol bras a sgiliau echddygol manwl <ul style="list-style-type: none"> ○ diffiniad, enghreifftiau cyffredin o bob un a gweithgareddau sy'n hyrwyddo'u datblygiad, y gwahaniaethau rhwng sgiliau echddygol manwl a bras • llencyndod – y prif newidiadau corfforol adeg glasod <ul style="list-style-type: none"> ○ aeddfedrwydd rhywiol, twf sydyn, nodweddion rhywiol cynradd ac eilaidd • oedolaeth gynnar – aeddfedrwydd corfforol • oedolaeth ganol – diwedd y mislif (disgrifiad a'r prif effeithiau), y broses o heneiddio (colli gwallt, gwallt yn troi'n llwyd, colli tyndra cyhyrol) • oedolaeth hwyr – y broses o heneiddio <ul style="list-style-type: none"> ○ colli gwallt, gwallt yn troi'n llwyd, colli tyndra cyhyrol, colli cryfder, colli symudedd, colli sgiliau echddygol manwl, colli synhwyrâu. <p>Datblygiad deallusol/gwybyddol ar draws cyfnodau bywyd – datblygu sgiliau meddwl ac iaith a'r gweithgareddau cyffredin sy'n eu hybu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dysgu cyflym yn y blynyddoedd cynnar (iaith, datblygiad moesol) • dysgu a datblygu sgiliau newydd, gan gynnwys meddwl haniaethol a chreadigol, datrys problemau • cofio ac adalw, effeithiau henaint ar y cof. <p>Datblygiad emosiynol ar draws cyfnodau bywyd – datblygu teimladau am yr hunan ac eraill:</p> <ul style="list-style-type: none"> • creu cwlwm ac ymlyniad • sicrwydd • hunan-ddelwedd (diffiniad, rhesymau cyffredin am hunan-ddelwedd gadarnhaol a negyddol) • hunan-barch (diffiniad, rhesymau cyffredin am hunan-barch cadarnhaol a negyddol) • bodlonrwydd. <p>Datblygiad cymdeithasol ar draws cyfnodau bywyd – creu perthnasoedd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfeillgarwch a grwpiau cyfeillgarwch • creu perthynas ag eraill • annibyniaeth (gweithgareddau a digwyddiadau sy'n hybu annibyniaeth, gan gynnwys cyflawni tasgau a gweithgareddau drosoch eich hun, cychwyn ar gyflogaeth, dysgu gyrru).

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu B: Ymchwilio i ffactorau sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol a'r berthynas rhyngddynt</p>
<p>Testun B.1 Ffactorau corfforol sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol</p> <p>Sut gall y ffactorau corfforol canlynol effeithio ar dwf a datblygiad dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • etifeddiaeth genetig (nodweddion a etifeddwyd, anabledau) • dewisiadau ffordd o fyw (deiet, ymarfer corff, alcohol, smygu, cyffuriau) • salwch ac afiechyd (effeithiau cyffredinol ar dwf a datblygiad).
<p>Testun B.2 Ffactorau cymdeithasol, diwylliannol ac emosiynol sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol</p> <p>Sut gall y ffactorau cymdeithasol, diwylliannol ac emosiynol canlynol effeithio ar dwf a datblygiad dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dylanwad chwarae (chwarae ynysig/chwarae cymdeithasol) • diwylliant (effeithiau crefydd ac elfennau ysbrydol, dylanwadau cymunedol) • rhywedd (anghydraddoldeb cyfleoedd cyflogaeth a chyflog, anghydraddoldeb cymdeithasol, disgwyliadau) • dylanwad modelau rôl • dylanwad ynysu cymdeithasol.
<p>Testun B.3 Ffactorau economaidd sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol</p> <p>Sut gall y ffactorau economaidd canlynol effeithio ar dwf a datblygiad dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • incwm/cyfoeth (effeithiau lefel incwm) • galwedigaeth (math, statws, sicrwydd incwm) • cyflogaeth/diweithdra/peidio â bod mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant (yr effaith ar incwm, a'r effeithiau cymdeithasol ac emosiynol).
<p>Testun B.4 Ffactorau amgylchedd ffisegol sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol</p> <p>Sut mae'r ffactorau amgylchedd ffisegol canlynol effeithio ar dwf a datblygiad dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyflwr tai (effeithiau amodau byw gwael) • llygredd (effeithiau ar iechyd).
<p>Testun B.5 Ffactorau seicolegol sy'n effeithio ar dwf a datblygiad dynol</p> <p>Sut gall y ffactorau seicolegol canlynol effeithio ar dwf a datblygiad dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perthynas ag aelodau'r teulu, gan gynnwys derbyniad diamod • tyfu i fyny mewn gofal • patrymau cyfeillgarwch a pherthynas â phartner(iaid) (effeithiau ar ddatblygiad emosiynol a chymdeithasol) • straen (effeithiau ar ddatblygiad corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol yr unigolyn sydd o dan straen).
<p>Testun B.6 Y digwyddiadau bywyd disgwylidig sy'n gallu effeithio ar dwf a datblygiad dynol ac effeithiau cadarnhaol a negyddol y digwyddiadau hynny ar dwf a datblygiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cychwyn ym myd addysg, derbyn addysg a gadael byd addysg

parhad

Beth sydd angen ei ddysgu

- symud tŷ/lleoliad
- cychwyn ar gyflogaeth a bod mewn cyflogaeth
- byw gyda phartner/priodas/seremoni sifil
- bod yn rhiant
- ymddeol.

Testun B.7 Y digwyddiadau bywyd annisgwyl sy'n gallu effeithio ar dwf a datblygiad dynol ac effeithiau'r digwyddiadau hynny ar dwf a datblygiad personol a thwf a datblygiad pobl eraill:

- marwolaeth partner, perthynas neu ffrind
- damweiniau ac anafiadau, salwch
- eithrio, rhoi'r gorau i fyd addysg
- carchariad
- dyrchafiad/colli swydd/diweithdra.

Testun B.8 Deall sut mae rheoli'r newidiadau sy'n cael eu hachosi gan ddigwyddiadau bywyd:

- mathau o gefnogaeth (ffurfiol, anffurfiol, emosiynol, corfforol)
- y gefnogaeth a gynigir gan bobl (teulu, ffrindiau, partneriaid, gofawyr proffesiynol, gan gynnwys nyrs ardal a gweithiwr gofal cymdeithasol)
- y gefnogaeth a gynigir gan grwpiau cymunedol, sefydliadau gwirfoddol a sefydliadau ffydd
- rheoli disgwyliadau.

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n allanol trwy arholiad ar bapur a fydd yn cael ei farcio gan Pearson.

Fformat yr arholiad

Bydd y dysgwr yn cwblhau arholiad 60 munud sy'n werth 50 marc. Bydd y papur yn cynnwys **dau** gwestiwn strwythuredig, a fydd yn cynnwys is-adrannau. Byddant wedi'u seilio ar wybodaeth gefndir sy'n cael ei darparu yn yr arholiad.

Bydd yr arholiad yn cynnwys amrywiaeth o fathau o gwestiynau, gan gynnwys cwestiynau gwrthrychol, cwestiynau atebion byr, ac un dasg ysgrifennu estynedig.

Bydd angen i'r dysgwyr arddangos a chymhwyso eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth.

Uned 2: Gwerthoedd Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Craidd**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Beth yw arfer da ym maes iechyd a gofal cymdeithasol? Beth sy'n sicrhau bod arfer da yn cael ei gymhwyso i gefnogi unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol? Gwerthoedd iechyd a gofal cymdeithasol sy'n darparu'r sylfaen ar gyfer arfer da o fewn y sector.

Mae'r gwerthoedd gofal hyn yn berthnasol i holl feysydd gwaith iechyd a gofal cymdeithasol. Yn yr uned hon byddwch yn dod i ddeall sut caiff y gwerthoedd gofal hyn eu cymhwyso mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, a'u pwysigrwydd i'r rhai sydd am weithio yn y sector. Byddwch yn cymhwyso'r gwerthoedd hyn yn ymarferol. Trwy'r gweithgaredd hwn byddwch yn datblygu sgiliau a fydd o ddefnydd ym mhob gyrfa yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Gall y gwerthoedd a ddisgrifir yn yr uned hon gael eu cymhwyso i fywyd beunyddiol, ac i amrywiaeth o yrfaeod y tu allan i'r sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Byddwch hefyd yn ymchwilio i'r dulliau sy'n cael eu defnyddio i rymuso defnyddwyr unigol gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae hyn yn bwysig ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ei fod yn galluogi unigolion i reoli eu gofal eu hunain, ac yn eu helpu i sicrhau bod eu hanghenion penodol yn cael eu diwallu. Mae'r dulliau hyn yn cynnwys addasu gweithgareddau ac amgylcheddau i ymateb i anghenion unigol, hybu dewis, a defnyddio'r dulliau cyfathrebu y mae unigolion yn eu ffafrio. Byddwch hefyd yn ymchwilio i bwysigrwydd rhoi ystyriaeth i amgylchiadau unigol wrth gynllunio gofal, yn ogystal â'r anawsterau posibl sydd ynghlwm wrth hynny.

Bydd yr uned hon yn eich galluogi i ddeall y safonau uchel a ddisgwylir ym maes iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn diogelu lles unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

- A archwilio'r gwerthoedd gofal sy'n sail i arfer cyfredol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol
- B ymchwilio i ffyrdd o rymuso unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Archwilio'r gwerthoedd gofal sy'n sail i arfer cyfredol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol</p>
<p>Testun A.1 Diffinio ac arddangos gwerthoedd gofal</p> <p>Ymwybyddiaeth o'r gwerthoedd, sut y maent yn cael eu cymhwyso mewn lleoliadau gofal i gefnogi defnyddwyr gwasanaethau, ac effaith cymhwyso'r gwerthoedd hyn yn effeithiol ac yn aneffeithiol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Rhaid i ddysgwyr fedru dangos y gwerthoedd gofal yn cael eu cymhwyso'n ymarferol mewn cyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol dethol.</p> <p>Cyfrinachedd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wrth ddelio gyda chofnodion a gwybodaeth arall sy'n ymwneud ag unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau • rheolau cyfrinachedd, e.e. storio cofnodion yn ddiogel, peidio â thrafod un unigolyn gydag un arall, peidio â rhannu gwybodaeth ysgrifenedig heb ganiatâd. <p>Urddas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diogelu urddas unigolion trwy gamau gweithredu priodol. <p>Parch at yr unigolyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • agwedd at ymarfer nad yw'n camwahaniaethu nac yn barnu • cyfrifoldeb y gofalwr am ofal a lles unigolion • defnyddio termau priodol wrth gyfarch unigolion, cydymffurfio â gofynion diwylliannol a chrefyddol unigolyn – peidio â defnyddio termau sy'n tramgwyddo unigolion a grwpiau • defnyddio iaith gynhwysol i hybu perthnasoedd cadarnhaol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. dangos diddordeb mewn pobl eraill, dangos parch at wahaniaeth. <p>Diogelu a dyletswydd gofal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau diogelwch corfforol ac emosiynol unigolion, gan gynnwys osgoi esgeuluso • codau ymarfer cyfredol a pherthnasol • arfer proffesiynol. <p>Agwedd berson-ganolog at ddarparu gofal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwneud yr unigolyn yn ganolog i'r cynllun, cynnwys anghenion a dewisiadau'r unigolyn mewn lle canolog yn y cynllun gofal, a chynnwys unigolion mewn penderfyniadau ynghylch eu gofal.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Ymchwilio i ffyrdd o rymuso unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol**

Rhaid i ddysgwyr fedru dangos dealltwriaeth o sut mae cymhwyso'r dulliau a ddefnyddir i rymuso unigolion, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol o leoliadau gofal dethol, e.e. cartref gofal, canolfan ddydd, ysbyty, canolfan iechyd.

Testun B.1 Grymuso unigolion drwy wneud y canlynol:

- addasu gweithgareddau ac amgylcheddau i ymateb i anghenion penodol a galluogi unigolion i gyfranogi'n llawn – dylai hyn gynnwys anghenion corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol
- rhoi ystyriaeth i hawliau, dewisiadau, anghenion, a hoff a chas bethau unigolion, a phwysigrwydd cymryd amgylchiadau'r unigolyn i ystyriaeth wrth gynllunio gofal
- anawsterau cymryd amgylchiadau'r unigolyn i ystyriaeth wrth gynllunio gofal a fydd yn grymuso unigolyn, e.e. yr adnoddau sydd ar gael, effeithiau ar ddefnyddwyr gwasanaethau eraill, cyfyngiadau corfforol
- parodrwydd i weithio mewn partneriaeth ag eraill, gan gynnwys gweithwyr proffesiynol, gweithwyr eraill mewn lleoliad, a theuluoedd
- hybu dewis, cydnabod hawl unigolyn i wneud dewisiadau
- defnyddio'r dulliau cyfathrebu a ffafrir, e.e. iaith gyntaf os yw'r Saesneg yn iaith ychwanegol, Iaith Arwyddion Prydain, Makaton
- rhesymau dros gefnogi unigolion, e.e. hybu annibyniaeth, hybu unigolyddiaeth, hybu lles cyffredinol
- hybu'r gallu i reoli eu sefyllfa eu hunain, meithrin ymddiriedaeth, annog adborth, hawl i eiriolaeth
- defnyddio arferion gwaith cadarnhaol, e.e. asesu ar sail anghenion, gosod gwerth ar amrywiaeth, cydnabod hawliau'r unigolyn, ymgorffori asesiad risg yn y cynllun gofal.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio'r gwerthoedd gofal sy'n sail i arfer cyfredol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol			
1A.1 Nodi sut y defnyddir gwerthoedd gofal i gefnogi defnyddwyr gwasanaethau. #	2A.LI1 Disgrifio sut mae gwerthoedd gofal yn cefnogi defnyddwyr gwasanaethau, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol. #	2A.T1 Trafod pwysigrwydd y gwerthoedd sy'n sail i arfer cyfredol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan gyfeirio at enghreifftiau dethol. #	2A.Rh1 Asesu'r effaith bosibl ar yr unigolyn wrth gymhwyso'r gwerthoedd gofal yn effeithiol ac yn aneffeithiol mewn ymarfer iechyd a gofal cymdeithasol, gan gyfeirio at enghreifftiau dethol.
1A.2 Arddangos y defnydd o werthoedd gofal mewn cyd-destun iechyd a gofal cymdeithasol dethol.	2A.LI2 Arddangos y defnydd o werthoedd gofal mewn cyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol dethol.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Ymchwilio i ffyrdd o rymuso unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol			
1B.3 Nodi ym mha ffyrdd y gall gweithwyr gofal rymuso unigolion.	2B.LI3 Disgrifio ym mha ffyrdd y gall gweithwyr gofal rymuso unigolion, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol o faes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.T2 Trafod i ba raddau gellir cymryd amgylchiadau unigolion i ystyriaeth wrth gynllunio gofal a fydd yn eu grymuso, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol o faes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.Rh2 Asesu anawsterau posibl cymryd amgylchiadau unigolion i ystyriaeth wrth gynllunio gofal a fydd yn grymuso unigolyn, gan wneud awgrymiadau ar gyfer gwella.
1B.4 Disgrifio sut gellir defnyddio amgylchiadau unigolyn i greu cynllun gofal sy'n grymuso'r unigolyn.	2B.LI4 Esbonio pam mae'n bwysig cymryd amgylchiadau'r unigolyn i ystyriaeth wrth gynllunio gofal a fydd yn grymuso unigolyn, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol o faes iechyd a gofal cymdeithasol.		

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Gellir cyflawni'r uned hon naill ai trwy gwblhau un aseiniad cyfannol a luniwyd i asesu'r holl feini prawf asesu ar lefel benodol, neu trwy gyflawni nifer o aseiniadau llai. Er enghraifft, gellir gosod yr aseiniad oddi mewn i ddau leoliad iechyd a gofal cymdeithasol penodol, ac archwilio sut mae gwerthoedd gofal yn cael eu cymhwyso a phwysigrwydd ystyried amgylchiadau unigol wrth gynllunio gofal ar gyfer unigolion. Mae'r awgrymiadau ar gyfer tasgau aseiniad i'r uned yn dangos un ffordd o gysylltu aseiniadau â dull dysgwyr o arddangos gwerthoedd gofal. Bydd hyn yn helpu'r dysgwyr i werthfawrogi perthnasedd galwedigaethol yr uned.

Naill ai gall dysgwyr ddewis y lleoliad y maent yn ymddiddori fwyaf ynddo, neu gellir ei osod ar eu cyfer. Fel arall, gallai dysgwyr archwilio cymhwysiad gwerthoedd gofal mewn gwahanol leoliadau yn llai manwl i sicrhau persbectif ehangach. Argymhellir defnyddio amrywiaeth o ddulliau asesu ar gyfer yr uned hon, er mwyn ennyn diddordeb y dysgwyr a'u symbylu.

Nid oes rhaid cyflwyno aseiniadau mewn fformat ysgrifenedig. Gallai dysgwyr, er enghraifft, roi cyflwyniad llafar. Dylai tystiolaeth a roddir ar lafar gael ei recordio. Dylid cwblhau cofnodion arsylwi/datganiadau tystion manwl, a'u cadw er mwyn eu dilysu'n fewnol ac yn allanol. Fel arall, gallai dysgwyr gyflwyno eu gwaith ar gyfer yr uned hon fel pecyn gwybodaeth i'w ddefnyddio'n rhan o'r broses sefydlu ar gyfer gweithwyr newydd o fewn y sector, megis cynorthwyywyr gofal iechyd neu ofal cymdeithasol.

Nod dysgu A

Yn achos 2A.L11, bydd y dysgwyr yn gallu disgrifio'r gwerthoedd gofal a restrir yng nghynnwys yr uned sy'n cefnogi defnyddwyr gwasanaethau. Bydd hyn yn cynnwys cyfeirio at o leiaf un enghraifft berthnasol ar gyfer pob un o'r gwerthoedd gofal a restrir yng nghynnwys yr uned. Gan ddefnyddio'r enghreifftiau hyn, bydd dysgwyr yn gallu dangos sut mae'r gwerthoedd gofal hyn yn cael eu cymhwyso ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

I gyflawni 2A.T1, bydd y dysgwyr yn estyn hyn i drafod pwysigrwydd y gwerthoedd hyn o safbwynt ymarfer cyfredol. Rhaid i ddysgwyr ddarparu o leiaf un enghraifft ar gyfer pob un o'r gwerthoedd allweddol, megis cyfrinachedd, a phwysigrwydd hynny ym maes iechyd a gofal cymdeithasol o ran sicrhau bod gwybodaeth bersonol a sensitif yn cael ei rhannu ar sail 'angen gwybod' yn unig. Gallai'r rhain fod yn enghreifftiau o arfer da neu ddrwg.

I gyflawni 2A.Rh1, mae'n ofynnol i ddysgwyr asesu effaith bosibl cymhwyso gwerthoedd gofal yn effeithiol ac yn aneffeithiol ar ddefnyddwyr gwasanaeth unigol. Dylai dysgwyr ddefnyddio enghreifftiau o arfer da a drwg sy'n cwmpasu'r holl werthoedd gofal a restrir yng nghynnwys yr uned. Gellir cymryd yr enghreifftiau hyn o un neu fwy o leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, ac mae modd defnyddio astudiaethau achos i helpu i gyflawni hyn. Gall yr athro ddarparu'r astudiaethau achos, neu gall y dysgwyr eu dethol, gyda chymeradwyaeth yr athro. Fodd bynnag, mae'n rhaid i astudiaethau achos alluogi dysgwyr i gymhwyso'u gwybodaeth mewn cyd-destun galwedigaethol a hwyluso asesu effaith cymhwyso'r gwerthoedd gofal yn effeithiol ac yn aneffeithiol ar y defnyddiwr gwasanaeth unigol.

I gyflawni 1A.1, mae disgwyl i ddysgwyr fedru nodi sut mae gwerthoedd gofal (a restrir yng nghynnwys yr uned) yn cefnogi defnyddwyr gwasanaeth.

I gyflawni 2A.LI2, bydd angen i ddysgwyr gael cyfle i arddangos y gwerthoedd sy'n ofynnol i weithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Byddai modd cyflawni hyn trwy gyfnod o brofiad gwaith, neu trwy efelychiadau chwarae rôl. Yn achos 2A.LI2, mae'n rhaid i ddysgwyr arddangos yr holl werthoedd gofal mewn o leiaf ddau gyd-destun iechyd a gofal cymdeithasol, gyda gwahanol grwpiau o ddefnyddwyr gwasanaeth. Yn dibynnu ar y lleoliad neu'r senario chwarae rôl, mae'n bosibl na fydd dysgwyr yn cael cyfle priodol ond i arddangos diogelu, yn hytrach na dyletswydd gofal yn ogystal, ac mae hynny'n dderbyniol. Gallai dysgwyr arddangos y gwerthoedd gofal mewn ystod o gyd-destunau, gan gynnwys canolfan iechyd, canolfan ddydd, meithrinfa, ward mewn ysbyty. Yn achos 1A.2, mae'n ofynnol i ddysgwyr arddangos yr holl werthoedd mewn un cyd-destun iechyd a gofal cymdeithasol, ac ni fydd disgwyl iddynt gymhwyso gwerthoedd gofal i fwy nag un cyd-destun.

Nod dysgu B

Yn achos 2B.LI3, gallai dysgwyr seilio'u gwaith ar astudiaethau achos defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn disgrifio ffyrdd o rymuso unigolion, ac esbonio pwysigrwydd ystyried amgylchiadau unigol wrth gynllunio gofal (2B.LI4). Gan ddefnyddio'r un astudiaethau achos, gallai dysgwyr drafod i ba raddau mae modd cymryd amgylchiadau unigolyn (er enghraifft, galluoedd, dewisiadau a hoff a chas bethau) i ystyriaeth, ac asesu anawsterau posibl gwneud hynny (2B.T2). Gallai'r rhain gynnwys effeithiau ar adnoddau, hawliau unigolion eraill yn y lleoliad, rheoli amser a materion cysylltiedig â nifer yr unigolion.

I gyflawni 2B.Rh2, mae'n rhaid i ddysgwyr fedru awgrymu gwelliannau i ofal unigolion, gan roi sylw i'w hamgylchiadau unigol ac anawsterau posibl gwneud hynny. Er mwyn galluogi dysgwyr i gyflawni 2B.Rh2, mae angen sicrhau nad yw unrhyw astudiaeth achos a ddarperir yn enghraifft o arfer rhagorol. Argymhellir bod yr astudiaeth achos yn cynnwys elfennau o arfer da a drwg, fel bod y dysgwyr yn cael cyfle i adnabod y ddau.

Yn achos 1B.3, gofynnir i ddysgwyr nodi dulliau y gall gweithwyr gofal eu defnyddio i rymuso unigolion. Er enghraifft, gall addasu gweithgareddau ac amgylcheddau alluogi unigolion i gyfranogi'n llawn, beth bynnag sy'n digwydd. Dylai dysgwyr fedru nodi o leiaf dair ffordd wahanol o rymuso unigolion.

Yn achos 1B.4, mae angen i ddysgwyr ddisgrifio sut mae modd cymryd amgylchiadau unigolion i ystyriaeth er mwyn creu cynllun gofal i'w grymuso.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.LI2, 2A.LI2	Arddangos Gwerthoedd Gofal ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Rydych yn gwirfoddoli mewn dau leoliad iechyd a gofal cymdeithasol gwahanol. Mae rheolwyr y ddau leoliad wedi gofyn i chi gynnal gweithgaredd gyda'r ddau grŵp o ddefnyddwyr gwasanaeth. Maen nhw wedi gofyn i chi ystyried gwerthoedd gofal penodol yn ystod y gweithgaredd, fel y nodir isod.</p> <p>1) Wrth weithio gydag unigolion hŷn mewn lleoliad gofal dydd i gyflawni gweithgaredd celf a chreffft, gofynnwyd i chi arddangos y gwerthoedd gofal canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diogelu urddas (e.e. trwy sicrhau bod y gweithgaredd o fewn eu gallu) • dangos parch at unigolion (e.e. defnyddio termau priodol wrth gyfarch unigolion) • diogelu/dyletswydd gofal (e.e. diogelwch corfforol ac emosiynol, defnydd priodol o gyfarpar) • defnyddio agwedd berson-ganolog (e.e. ystyried eu hoff/gas bethau, rhoi dewis ynghylch cyfranogi yn y gweithgaredd). 	<p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys: recordiadau digidol, ffotograffau, tystiolaeth wedi'i llofnodi gan dystion, crynodeb ysgrifenedig neu lafar/log gweithgaredd.</p> <p>Cofnodion arsylwi wedi'u llofnodi sy'n dangos gwerthoedd iechyd a gofal cymdeithasol ar waith yn ymarferol mewn senarios go iawn neu efelychiadau.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
		<p>2) Wrth weithio gydag oedolion ifanc ag anableddau dysgu mewn lleoliad preswyl er mwyn cynllunio taith diwrnod, gofynnwyd i chi arddangos y gwerthoedd gofal canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cynnal cyfrinachedd (e.e. peidio â datgelu gwybodaeth bersonol a rennir) • diogelu urddas (e.e. eu galluogi i roi mewnbwn wrth ddewis gweithgareddau) • dangos parch (e.e. peidio â phenderfynu ymlaen llaw beth fydd cyfraniad unigolyn, defnyddio iaith gynhwysol) • diogelu/dyletswydd gofal (e.e. diogelwch corfforol ac emosiynol, dilyn arferion gweithio diogel wrth gynllunio, peidio â bod yn orgyfarwydd) • defnyddio agwedd person-ganolog (e.e. cynnwys unigolion wrth gynllunio, gofyn eu barn). 	

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.LI1, 2A.LI1, 2A.T1, 2A.Rh1	Pwysigrwydd Gwerthoedd Gofal ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Mae eich rheolwyr wedi gofyn i chi gyflwyno cofnod adfyfyriol byr o'ch defnydd o werthoedd gofal yn ystod y ddau weithgaredd uchod. Yn y cofnod hwn, mae angen i chi wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifio sut mae'r gwerthoedd gofal y buoch yn eu harddangos yn cefnogi'r unigolion hŷn a'r oedolion ifanc dan sylw • trafod pa mor bwysig yw'r gwerthoedd hyn i'r ddau grŵp o ddefnyddwyr gwasanaeth • asesu effaith bosibl cymhwyso gwerthoedd gofal yn effeithiol ac yn aneffeithiol ar unigolyn o'r naill grŵp a'r llall. 	Cofnod ysgrifenedig/adroddiad a gynhyrchwyd â TG/sleidiau cyflwyniad.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1B.3, 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T2, 2B.Rh2	Grymuso Defnyddwyr Gwasanaeth ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Ar ddiwedd eich lleoliadau gwirfoddoli, mae rheolwr un o'r lleoliadau wedi gofyn i chi fyfyrio ar y profiad a chyflwyno awgrymiadau ynghylch sut mae cymryd amgylchiadau unigolion i ystyriaeth wrth gynllunio gofal sy'n grymuso. Mae hi wedi gofyn i chi lunio adroddiad er mwyn cyflwyno eich canfyddiadau i'r tîm.</p> <p>Gan edrych naill ai ar y lleoliad gofal dydd neu'r lleoliad preswyl, defnyddiwch eich adroddiad i ddisgrifio ym mha ffyrdd y gallai gweithwyr gofal rymuso unigolion yn y lleoliad hwnnw, gan ddefnyddio enghreifftiau perthnasol. Yn eich adroddiad, dylech hefyd esbonio pam mae'n bwysig cymryd amgylchiadau unigol i ystyriaeth wrth gynllunio gofal ar gyfer y grŵp hwnnw o ddefnyddwyr gwasanaeth. Ar ben hynny, dylech drafod i ba raddau mae modd cyflawni hyn, ac asesu'r anawsterau posibl wrth wneud hynny.</p>	Adroddiad ysgrifenedig.

Uned 3: Cyfathrebu Effeithiol ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Hoffech chi gael gyrfa ym maes iechyd neu ofal cymdeithasol? Os felly, pa mor dda yw eich sgiliau cyfathrebu? Mae sgiliau cyfathrebu'n hanfodol ar gyfer y rhai sy'n dewis gweithio ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Mae cyfathrebu clir yn bwysig er mwyn galluogi defnyddwyr gwasanaeth i ddeall a chytuno i'r gofal y maen nhw'n ei dderbyn. Mae cyfathrebu da rhwng gweithwyr gofal proffesiynol yn golygu bod modd iddyn nhw gyflawni eu rolau'n effeithiol, gweithio ar y cyd â chydweithwyr a meithrin perthnasoedd cefnogol gyda defnyddwyr gwasanaeth.

Os ydych chi erioed wedi defnyddio gwasanaethau iechyd neu ofal cymdeithasol, byddwch chi wedi sylwi pa mor aml mae'r staff yn cyfathrebu â'i gilydd ac â defnyddwyr gwasanaeth.

Bydd yr uned hon yn rhoi cyfle i chi ymchwilio i'r gwahanol ddulliau cyfathrebu a sut maen nhw'n cael eu defnyddio'n effeithiol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Byddwch chi'n edrych ar bwysigrwydd defnyddio lleferydd clir, iaith y corff sy'n dangos eich bod chi eisiau helpu pobl, a sgiliau gwranddo gweithredol sy'n dangos bod gennych ddi-ddordeb yn yr hyn mae pobl yn ei ddweud. Bydd yr uned hon hefyd yn darparu gwybodaeth am ddulliau cyfathrebu amgen, fel Braille, Iaith Arwyddion Prydain a Makaton.

Yn yr uned hon, byddwch hefyd yn ymchwilio i'r anawsterau mae rhai pobl yn eu hwynebu wrth gyrchu iechyd a gofal cymdeithasol, oherwydd rhwystrau i gyfathrebu. Byddwch yn dysgu sut mae goresgyn y rhain, fel bod pobl yn gallu cael mynediad i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

Bydd yr uned hon yn eich helpu i archwilio'r sgiliau cyfathrebu sy'n angenrheidiol i ryngweithio gydag unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Byddwch yn rhoi'r sgiliau hyn ar waith mewn sefyllfaoedd bywyd go iawn neu efelychiadau, ac mewn rhyngweithiadau un i un a grŵp. Bydd hyn yn sicrhau eich bod chi'n datblygu ystod o sgiliau cyfathrebu, ac yn gallu eu haddasu ar gyfer amrywiaeth o wahanol ddefnyddwyr gwasanaeth a grwpiau.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A ymchwilio i wahanol ddulliau cyfathrebu

B ymchwilio i rwystrau i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol

C cyfathrebu'n effeithiol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu A: Ymchwilio i wahanol ddulliau cyfathrebu
<p>Rhaid i ddysgwyr fedru dangos sut gall gwahanol ddulliau cyfathrebu gael eu cymhwyso i ddefnyddwyr gwasanaeth sydd â gwahanol anghenion cyfathrebu mewn cyd-destunau iechyd a gofal cymdeithasol. Rhaid iddyn nhw wybod sut gall dulliau a sgiliau cyfathrebu wella'r cyfathrebu gyda defnyddwyr gwasanaeth.</p> <p>Testun A.1: Cyfathrebu effeithiol</p> <p>Cyfathrebu geiriol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lleferydd clir – ynganu geiriau'n gywir, gan seinio diweddebau geiriau • dethol iaith briodol, e.e. defnyddio iaith ffurfiol ac anffurfiol, defnyddio neu osgoi iaith sathredig a geiriau rhanbarthol fel sy'n briodol, osgoi jargon, gan gynnwys defnydd diangen o dermau technegol ac acronymau • iaith oed-briodol • cyflymdra, goslef a thraw • defnydd o iaith nad yw'n camwahaniaethu • sgiliau gwranddo gweithredol. <p>Cyfathrebu di-eiriau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osgo – cadarnhaol, heb fod yn amddiffynnol, e.e. peidio â phlethu'r breichiau • mynegiant yr wyneb, gan gyfateb i'r sgwrs, peidio â gwenu'n amhriodol • cyswllt llygad (defnydd cadarnhaol o gyswllt llygad) • defnydd priodol o gyffyrddiad a gofod personol – ymateb i'r unigolyn • ystumiau – dealltwriaeth o normau diwylliannol yng nghyswllt ystumiau, beth sy'n dderbyniol neu'n annerbyniol, peidio â pheri tramgwydd • defnydd heb fod yn fgythyliol o iaith y corff • gofod personol, e.e. amrywiadau diwylliannol, unigolion â salwch meddwl, dewisiadau unigol. <p>Testun A.2: Dulliau cyfathrebu amgen</p> <p>Defnyddio dulliau cyfathrebu ar gyfer anghenion gwahanol, gan gynnwys: rhai â nam ar eu golwg, nam ar eu clyw ac anabledau dysgu, e.e. Braille a meddalwedd Braille, Iaith Arwyddion Prydain, sillafu â'r bysedd, negeseuon testun, dehonglwyr lleferydd, cyfieithwyr ar gyfer y gair ysgrifenedig/dogfennau, gwrthrychau cyfeiriadol, pasbortau cyfathrebu, symbolau bliss, Makaton, cymhorthion technolegol, defnyddio lluniau i gynorthwyo'r cyfathrebu, defnyddio eiriolwyr.</p>

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Ymchwilio i rwystrau i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol****Testun B.1 Rhwystrau i gyfathrebu a sut mae eu goresgyn**

Rhwystrau a'u heffeithiau:

- rhwystrau amgylcheddol, e.e. goleuo, seddau, sŵn allanol, diffyg lle
- rhwystrau corfforol, e.e. amddifadedd synhwyraidd, salwch corfforol a meddyliol
- rhwystrau ieithyddol, e.e. Saesneg fel iaith ychwanegol, anawsterau lleferydd, iaith sathredig, acronymau, ymadroddion tafodieithol, jargon
- ynysu cymdeithasol, e.e. diffyg hyder; yn dilyn bygythiadau, camdriniaeth neu drawma
- effeithiau rhwystrau ar unigolion, e.e. lleihau mynediad i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, ansawdd gwael yr iechyd a'r gofal cymdeithasol a ddarperir, trallod, cynnydd yn y problemau cymdeithasol, mwy o afiechyd.

Goresgyn rhwystrau trwy ddefnyddio:

- dewis ddull cyfathrebu
- dewis iaith
- addasiadau i'r amgylchedd ffisegol – newidiadau i seddau a goleuo ystafelloedd/fffenestri a'u gallu i gyfyngu ar sŵn
- cyfathrebu di-eiriau effeithiol – osgo cadarnhaol, mynegiant yr wyneb, ystumiau priodol.

Y manteision i unigolion pan ddileir rhwystrau, er enghraifft:

- cynyddu mynediad i iechyd a gofal cymdeithasol
- gwell ansawdd i'r ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol
- lleihau trallod emosiynol
- mwy o ymwneud â rhyngweithiadau
- codi lefelau hunan-barch
- llai o rwystredigaeth.

Nod dysgu C: Cyfathrebu'n effeithiol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol

Rhaid i ddysgwyr fedru dethol ac arddangos sgiliau cyfathrebu priodol mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol.

Testun C.1 Cyfathrebu gyda grwpiau ac unigolion trwy ddefnyddio'r canlynol:

- gwranddo gweithredol
- iaith y corff
- mynegiant yr wyneb
- cyswllt llygad
- defnyddio iaith briodol
- goslef y llais
- cyflymdra'r lleferydd
- agosrwydd
- egluro, ailadrodd.

Effeithiolrwydd cyfathrebu: myfyrio ar y sgiliau a ddefnyddiwyd, priodoldeb y dulliau cyfathrebu ar gyfer gwahanol ddefnyddwyr gwasanaeth, argymhellion ar gyfer gwelliant.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Ymchwilio i wahanol ddulliau cyfathrebu			
1A.1 Nodi gwahanol ddulliau cyfathrebu geiriol a di-eiriau.	2A.LI1 Disgrifio gwahanol ddulliau cyfathrebu geiriol a di-eiriau.	2A.T1 Esbonio manteision ac anfanteision y gwahanol ddulliau cyfathrebu a ddefnyddiwyd, gan gyfeirio at ryngweithio un i un a rhyngweithio grŵp.	2A.Rh1 Asesu effeithiolrwydd gwahanol ddulliau cyfathrebu ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth sydd â gwahanol anghenion.
1A.2 Nodi dulliau cyfathrebu amgen ar gyfer gwahanol anghenion, gan ddefnyddio enghreifftiau o faes iechyd a gofal cymdeithasol.	2A.LI2 Disgrifio dulliau cyfathrebu amgen ar gyfer gwahanol anghenion, gan ddefnyddio enghreifftiau o faes iechyd a gofal cymdeithasol.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Ymchwilio i rwystrau i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol			
1B.3 Amlinellu'r rhwystrau i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.LI3 Disgrifio'r rhwystrau i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, a'u heffeithiau ar ddefnyddwyr gwasanaeth.	2B.T2 Esbonio sut rhoddyd mesurau ar waith i oresgyn rhwystrau i gyfathrebu, gan gyfeirio at achos dethol.	2B.Rh2 Gwerthuso effeithiolrwydd y mesurau a ddefnyddiwyd i ddileu rhwystrau i gyfathrebu, gan gyfeirio at achos dethol.
1B.4 Nodi ym mha ffyrdd y gellir goresgyn rhwystrau i gyfathrebu yn achos unigolion sydd â cholled synhwyaidd.	2B.LI4 Gan ddefnyddio enghreifftiau, esbonio ym mha ffyrdd gellir goresgyn rhwystrau i gyfathrebu, a manteision goresgyn y rhwystrau hynny i ddefnyddwyr gwasanaeth.		
Nod dysgu C: Cyfathrebu'n effeithiol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol			
1C.5 Arddangos sgiliau cyfathrebu trwy un rhyngweithiad ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan nodi'r dulliau cyfathrebu a ddefnyddiwyd. #	2C.LI5 Arddangos sgiliau cyfathrebu trwy rhyngweithiadau ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddisgrifio'u heffeithiau. #	2C.T3 Dethol ac arddangos sgiliau cyfathrebu trwy rhyngweithiadau ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan esbonio'u heffeithiolrwydd. #	2C.Rh3 Dethol ac arddangos sgiliau cyfathrebu trwy rhyngweithiadau un i un a grŵp ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan werthuso'u heffeithiolrwydd a gwneud argymhellion ar gyfer gwella. #

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Gellir cyflawni'r uned hon naill ai trwy gwblhau un aseiniad cyfannol a luniwyd i asesu'r holl feini prawf asesu ar lefel benodol, neu trwy gyflawni nifer o aseiniadau llai. Er enghraifft, gellir gosod yr aseiniad oddi mewn i leoliad iechyd a gofal cymdeithasol penodol, ac archwilio'r defnydd o sgiliau cyfathrebu yn y lleoliad hwnnw. Fel arall, gellid gosod aseiniadau mewn gwahanol leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, er mwyn rhoi cyfle i'r dysgwyr gyfathrebu â gwahanol fathau o ddefnyddwyr gwasanaeth.

Yn achos nod dysgu A a nod dysgu B, gallai'r aseiniad gael ei seilio ar astudiaethau achos y gellid eu dylunio i gwmpasu gofynion y meini prawf asesu. Byddai hynny'n galluogi'r dysgwyr i gydnabod cymhwysiad ymarferol y sgiliau a gynhwyswyd yn yr uned. Gellir cael hyd i astudiaethau achos addas mewn cylchgronau iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol, rhaglenni teledu, neu gyfryngau eraill.

Nid oes rhaid cyflwyno aseiniadau mewn fformat ysgrifenedig. Gallai dysgwyr, er enghraifft, roi cyflwyniad llafar. Dylai tystiolaeth a roddir ar lafar gael ei recordio. Dylid cwblhau cofnodion arsylwi/datganiadau tystion manwl, a'u cadw er mwyn eu dilysu'n fewnol ac yn allanol. Argymhellir defnyddio amrywiaeth o ddulliau asesu wrth asesu'r uned hon er mwyn rhoi cyfle i'r dysgwyr ddatblygu a defnyddio ystod o sgiliau cyfathrebu.

Nodau dysgu A a B

Yn achos 2A.L11, bydd disgwyl i'r dysgwyr ddisgrifio ffurfiau'r sgiliau cyfathrebu geiriol a di-eiriau, megis defnyddio iaith nad yw'n camwahaniaethu a iaith y corff, sy'n cael eu defnyddio ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Yn 2A.L12, rhaid i'r dysgwyr ddisgrifio'r dulliau cyfathrebu amgen y gellir eu defnyddio ar gyfer y rhai sydd â nam ar eu golwg, nam ar eu clyw, neu sydd ag anableddau dysgu. Gallai dysgwyr ddefnyddio enghreifftiau o'r gwahanol ddulliau cyfathrebu maen nhw wedi'u defnyddio mewn lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol arbennig, neu o'r dulliau cyfathrebu a ddefnyddiwyd ar draws gwahanol leoliadau.

I gyflawni 2A.T1, rhaid i'r dysgwyr esbonio manteision ac anfanteision y gwahanol ddulliau cyfathrebu a ddefnyddiwyd (e.e. di-eiriau, geiriol, amgen), gan gyfeirio at ryngweithiad un i un a rhyngweithiad grŵp ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Gallai'r rhyngweithiadau hyn fod rhwng gweithiwr a defnyddiwr/defnyddwyr gwasanaeth, neu rhwng aelodau staff ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Yn achos 2A.Rh1, mae'n ofynnol i ddysgwyr ystyried o leiaf bum dull cyfathrebu gwahanol, ac mae'n rhaid i un o leiaf o'r rhain fod yn ddull cyfathrebu amgen.

Mae'n ofynnol iddynt asesu effeithiolrwydd dulliau cyfathrebu gwahanol i ddefnyddwyr gwasanaeth sydd â gwahanol anghenion wrth gyfathrebu mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol. Gallai'r cyfathrebu hwn fod rhwng defnyddwyr gwasanaeth, gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol, neu rhwng defnyddiwr gwasanaeth a gweithiwr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol.

Yn achos 1A.1 ac 1A.2, mae'n ofynnol i ddysgwyr nodi gwahanol ddulliau cyfathrebu geiriol, di-eiriau ac amgen a ddefnyddir ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Gallai hyn fod ar ffurf poster neu daflen.

Yn achos 2B.LI3, rhaid i ddysgwyr ddisgrifio pedwar math o rwystr i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol (a restrir yng nghynnwys yr uned) ac effeithiau'r rhwystrau hyn ar ddefnyddwyr gwasanaeth. Byddai cyfeirio at astudiaethau achos neu achosion go iawn yn y cyfryngau o fudd yma. I gyflawni 2B.LI4, mae'n ofynnol i ddysgwyr ddefnyddio enghreifftiau i esbonio sut gellir goresgyn pob math o rwystr, ac egluro'r manteision a ddaw i ddefnyddwyr gwasanaeth yn sgîl goresgyn y rhwystrau hyn. I gyflawni 2B.T2, dylai dysgwyr ddatblygu eu hymateb i esbonio sut rhoddwyd mesurau ar waith mewn lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn goresgyn rhwystrau. Gallai dysgwyr adeiladu ar dystiolaeth a gyflwynwyd eisoes neu gyfeirio at astudiaeth achos leol, neu at fesurau a roddwyd ar waith ar lefel genedlaethol. I gyflawni 2B.Rh2, dylai dysgwyr wedyn werthuso i ba raddau y llwyddodd y mesurau i ddileu rhwystrau.

Yn achos 1B.3, mae angen i ddysgwyr amlinellu o leiaf dri rhwystr gwahanol i gyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, ac yna nodi ffyrdd o oresgyn y rhwystrau hyn ar gyfer unigolion sydd wedi colli eu golwg neu eu clyw (1B.4).

Nod dysgu C

Ar gyfer nod dysgu C, mae angen i ddysgwyr ddeall beth yw ystyr cyfathrebu effeithiol, a gallu adfyfrio ar y rhyngweithio maen nhw wedi'i wneud.

Dylid rhoi cyfle ac amser i ddysgwyr ddatblygu ac ymarfer sgiliau cyfathrebu a rhyngberonol i baratoi ar gyfer y rhyngweithiadau sy'n cael eu hasesu. Bydd recordio rhyngweithiadau (i alluogi'r broses adolygu), a derbyn adborth gan gyfoedion a'u hathro, yn eu cefnogi i wella eu sgiliau yn barod ar gyfer yr asesiad. Yn achos rhyngweithiadau yn y gwaith, dylai dysgwyr yn gyntaf drafod y rhain a chytuno arnynt gyda'u hathro a'u goruchwyliwr. Mae efelychiadau chwarae rôl wedi'u gosod mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol hefyd yn dderbyniol.

Dyma rai o'r enghreifftiau a awgrymir:

- mae'r dysgwyr yn derbyn astudiaeth achos ac yn trafod a chynllunio gofal unigolyn, gan chwarae rôl y gweithwyr gofal
- dethol dysgwyr i chwarae 'rôl' gweithiwr gofal sydd wedi colli diddordeb, fel eu bod yn cael cipolwg ar y profiad o dderbyn arfer gwael. Bydd hyn hefyd yn eu helpu i weld y cysylltiad annatod rhwng hunan-barch ac arferion cyfathrebu da
- mae'r dysgwyr yn derbyn cyllideb, ac yn cael cais i gynllunio sut bydden nhw'n gwario'r arian i adnewyddu cartref gofal, ystafell ddydd mewn ysbyty neu ganolfan ddydd i bobl hŷn
- gallai'r dysgwyr chwarae rôl defnyddwyr gwasanaeth yn trafod y gofal y maen nhw'n ei dderbyn a sut mae'n diwallu eu hanghenion, neu sut mae'n methu gwneud hynny.

Argymhellir bod athrawon yn creu fideo o'r sesiwn os oes cyfarpar ar gael. Fel arall, gallai cymheiriaid arsylwi'r grwpiau, er mwyn rhoi adborth ar y sgiliau cyfathrebu a rhyngweithio rhyngbersonol a ddefnyddiwyd. Gallai dysgwyr gynhyrchu rhestr wirio arsylwi fel rhan o weithgaredd dosbarth. Yn ogystal â'r rhestr wirio, gallai dysgwyr gynhyrchu nodiadau, a allai fod o gymorth iddynt wrth gynhyrchu eu tystiolaeth ar gyfer 2C.L15.

Ar gyfer 2C.T3, mae'n ofynnol i ddysgwyr ddethol a chymhwyso sgiliau cyfathrebu mewn o leiaf ddwy sefyllfa wahanol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Gallai'r rhain fod yn sefyllfaoedd un i un neu grŵp, ffurfiol neu anffurfiol, gyda chydweithwyr neu ddefnyddwyr gwasanaeth. Disgwylir i ddysgwyr esbonio effeithiolrwydd y sgiliau a ddangoswyd ganddynt. Ar gyfer 2C.Rh3, mae angen i ddysgwyr werthuso effeithiolrwydd y sgiliau cyfathrebu a ddangoswyd ganddynt mewn rhyngweithiadau un i un a grŵp mewn sefyllfa iechyd a gofal cymdeithasol. Fel rhan o'u gwerthusiad, mae angen i ddysgwyr wneud argymhellion ar gyfer gwella eu defnydd o sgiliau cyfathrebu.

I gyflawni 1C.5, mae'n ofynnol i ddysgwyr arddangos sgiliau cyfathrebu mewn naill ai cyd-destun un i un neu grŵp o fewn lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol, gan nodi'r ffurfiau cyfathrebu a ddefnyddiwyd ganddynt.

Mae'n hanfodol bod senarios galwedigaethol a gynhwysir yn yr asesiad yn cael eu llunio ar lefel sy'n golygu y gall dysgwyr uniaethu â nhw, er enghraifft gwirfoddolwyr neu gynorthwyywyr gofal yn hytrach na phenaethiaid adran.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.Rh1, 1B.3. 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T2, 2B.Rh2</p>	<p>Sut mae Cyfathrebu ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol</p>	<p>Mae'r rheolwr yn y cartref nyrsio lle rydych chi'n gweithio fel cynorthwy-ydd gofal wedi derbyn cwyn gan un o'r defnyddwyr gwasanaeth ynghylch sut mae'r staff yn cyfathrebu â hi yn feunyddiol. Mae hi'n teimlo nad yw ei hanhawster gyda'i chlyw yn cael ei ystyried, ac nid yw hi bob amser yn gwybod beth sydd ar fin digwydd iddi pan ddaw ei gofalwyr i mewn i'w hystafell. Mae'r rheolwr wedi galw cyfarfod i drafod sut dylai'r staff fod yn cyfathrebu yn y lleoliad, ac mae wedi gofyn i chi ddylunio deunyddiau sy'n trafod cyfathrebu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfer y staff cyfredol ac unrhyw un sy'n ymuno â'r tîm yn y dyfodol.</p> <p>Fel rhan o'r deunyddiau, mae rhaid i chi gynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifiad o'r gwahanol ddulliau cyfathrebu geiriol, di-eiriau ac amgen, gan ddefnyddio enghreifftiau yng nghyd-destun y cartref nyrsio • esboniad ar fanteision ac anfanteision y gwahanol ddulliau cyfathrebu a ddefnyddir, gan gyfeirio ar ryngweithiadau un i un a grŵp • asesiad o effeithiolrwydd gwahanol ddulliau cyfathrebu ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth sydd â gwahanol anghenion yn y cartref nyrsio, er enghraifft y rhai sydd â nam ar eu clyw. 	<p>Pecyn gwybodaeth yn cynnwys taflenni, posteri, erthyglau, sleidiau cyflwyniad.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
		<p>O fewn y cartref nyrsio, mae llawer o rwystrau i gyfathrebu effeithiol, er enghraifft, defnyddwyr gwasanaeth sydd yn dioddef amddifadedd synhwyrdd, Saesneg fel ail iaith a dementia. Mae eich rheolwr wedi gofyn i chi gynnwys y canlynol yn eich pecyn gwybodaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifiad o'r rhwystrau i gyfathrebu yn y cartref nyrsio ac effeithiau hynny ar ddefnyddwyr gwasanaeth • esboniad ar sut gellir goresgyn y rhwystrau hyn, a manteision gwneud hynny o safbwynt preswylwyr y cartref nyrsio • esboniad manwl ar sut mae mesurau wedi cael eu rhoi ar waith i oresgyn rhwystrau yn y cartref nyrsio, a gwerthusiad o effeithiolrwydd hynny. 	

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1C.5, 2C.LI5, 2C.T3, 2C.Rh3	Cyfathrebu'n Effeithiol ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Fel gweithiwr gofal, mae angen i chi gyfathrebu'n effeithiol gyda'r staff eraill yn y cartref nyrsio a defnyddwyr gwasanaeth, a hynny mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol.</p> <p>Mae Mrs Johnson yn fenyw hyfryd, ac rydych chi'n hoff iawn ohoni. Rydych chi wedi bod yn gofalu amdani ers tair blynedd, ac mae hi bob amser yn ddiolchgar am eich gofal. Unig berthynas byw Mrs Johnson yw ei merch, sy'n byw dros 200 milltir i ffwrdd, felly anaml iawn y mae hi'n cael ymweliad. Yn ddiweddar mae Mrs Johnson wedi cael diagnosis o glefyd yr arenau, ac mae angen iddi fynd i'r ysbyty i gael profion. Mae hi'n ofni mynd i'r ysbyty, ac rydych chi'n gwybod y bydd hyn yn achosi trallod mawr iddi. Gan fod gennych chi berthynas dda gyda Mrs Johnson, mae eich rheolwr wedi gofyn i chi roi'r newyddion yma iddi, ac yna i'w merch, ac adrodd yn ôl ar ganlyniadau'r sgwrs.</p> <p>Bydd angen i chi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddethol ac arddangos sgiliau cyfathrebu yn eich sgysiau gyda Mrs Johnson ei hun, a chyda'i merch dros y ffôn, gan roi gwybod i'r ddwy ohonynt beth sy'n mynd i ddigwydd a pham • siarad â'ch rheolwr i roi gwybod iddi beth yw canlyniadau'r sgwrs, gan ddisgrifio'r effeithiau, gwerthuso effeithiolrwydd eich sgiliau cyfathrebu a gwneud argymhellion ynghylch sut gallech chi fod wedi gwella eich ffordd o ryngweithio â nhw. 	<p>Cofnodion arsylwi wedi'u llofnodi.</p> <p>Arddangos sgiliau cyfathrebu yn ymarferol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys tystiolaeth wedi'i llofnodi gan dystion, recordiadau digidol, ffotograffau wedi'u hanodi.</p>

Uned 4: Dylanwadau Cymdeithasol ar Iechyd a Llesiant

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Sut mae pobl yn datblygu eu barn ynghylch y gwahaniaeth rhwng da a drwg? Pam mae gan bobl eu credoau a'u hagweddau penodol eu hunain? Sut gall perthnasoedd, incwm neu addysg unigolion effeithio ar eu hiechyd a'u llesiant?

Yn yr uned hon, byddwch yn archwilio sut rydym ni'n dysgu ymddygiad derbyniol gan ein rhieni, ein gofalwyr, ein neiniau a'n teidiau a'n teuluoedd estynedig (cymdeithasoli cynradd). Byddwch hefyd yn archwilio sut rydym ni'n dysgu rheolau cymdeithasol gan bobl yn y gymdeithas ehangach, er enghraifft athrawon a chydweithwyr (cymdeithasoli eilaidd). Byddwch yn archwilio sut mae'r dulliau cymdeithasoli gwahanol hyn yn effeithio ar ein hiechyd a'n llesiant.

Trwy archwilio gwahanol fathau o berthnasoedd cymdeithasol, megis y rhai a geir mewn teuluoedd, a'r rhai sydd rhwng ffrindiau a chydweithwyr, byddwch yn datblygu dealltwriaeth o effeithiau'r ffactorau hyn ar iechyd a llesiant unigolion.

Byddwch hefyd yn ymchwilio i effaith gwahanol ffactorau cymdeithasol, megis incwm, addysg a dosbarth cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion.

Bydd deall effaith perthnasoedd a ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion yn cael effaith ar y mathau o ofal a chefnogaeth y mae eu hangen ar unigolion, ac yn galluogi gweithwyr proffesiynol iechyd a gofal cymdeithasol i gynllunio a chyflwyno gofal a fydd yn ymateb i anghenion defnyddwyr gwasanaeth.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

- A archwilio effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion
- B deall dylanwadau perthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion
- C ymchwilio i effeithiau ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu A: Archwilio effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion
<p>Rhaid i ddysgwyr fod yn ymwybodol o'r gwahaniaethau rhwng cymdeithasoli cynradd ac eilaidd, y gwahanol gyfryngau sy'n ymwneud â'r ddau fath, ac effaith bosibl y rhain ar iechyd a llesiant unigolion.</p> <p>Testun A.1: Cymdeithasoli cynradd ac eilaidd</p> <p>Cymdeithasoli cynradd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfryngau e.e. rhieni, brodyr a chwiorydd, gofawyr • dylanwad cyfryngau ar leferydd, credoau a gwerthoedd • Cyfryngau cymdeithasoli eilaidd a'u dylanwad: • ffrindiau a chyfoedion • y cyfryngau torfol, e.e. hysbysebu, rhwydweithio cymdeithasol, teledu, diwylliant sêr cyhoeddus, cerddoriaeth, papurau newydd/cylchgronau • cyfryngau eraill, e.e. gweithwyr blynyddoedd cynnar mewn meithrinfa/cylch chwarae, athrawon, gweithwyr ieuentid, cynrychiolwyr crefyddau, cydweithwyr, gweithwyr cymdeithasol. <p>Testun A.2: Effeithiau cymdeithasoli</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ffurio rolau rhywedd, e.e. disgwyliadau o ran ymddygiad gwrywod a benywod. • Ffurio agweddau, e.e. datblygiad goddefgarwch/rhagfarn, ffurfio dewisiadau moesol, credoau crefyddol a seciwlar, agwedd at awdurdod. • Datblygu normau a gwerthoedd cymdeithasol, e.e. barn ynghylch da a drwg, cwртеisi ac ymddygiad, defnydd o iaith. • Dylanwad ar ddewisiadau ffordd o fyw, e.e. cychwyn ar gyflogaeth/peidio â chychwyn ar gyflogaeth, dewisiadau gyrfa, defnyddio sylweddau anghyfreithlon, priodas a pherthnasoedd hirdymor, ffyrdd amgen o fyw, crefydd, defnyddio a dewis gofal meddygol a thriniaeth, smygu, cymeriant alcohol, cyfranogiad mewn chwaraeon neu ymarfer corff.

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu B: Deall y dylanwadau sydd gan berthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion
<p>Testun B.1 Dylanwadau perthnasoedd ar unigolion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dylanwadau gwahanol fathau o berthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion, gan gynnwys effeithiau newidiadau mewn perthnasoedd, e.e. priodas, ysgariad, profedigaeth, gadael addysg. • Rhaid i ddysgwyr fedru cysylltu'r math o berthynas â'i dylanwadau posibl ar iechyd a llesiant. • Gwahanol fathau o berthnasoedd: <ul style="list-style-type: none"> ○ teulu, e.e. estynedig, niwclear, wedi'i ailffurfio, rhiant sengl ○ gwaith, e.e. athro/myfyriwr, cydweithwyr, rheolwyr llinell ○ cymdeithasol, e.e. ffrindiau, cyd-aelodau o grwpiau crefyddol a grwpiau seciwlar ○ perthnasoedd agos iawn a rhywiol. • Dylanwadau perthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion, e.e. hunan-barch, lefelau straen a phryder, effeithiau camweithrediad.
Nod dysgu C: Ymchwilio i effeithiau ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion
<p>Testun C.1 Sut mae ffactorau cymdeithasol yn dylanwadu ar iechyd a llesiant</p> <p>Dylanwad ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion, gan gynnwys eu dewisiadau cysylltiedig â iechyd.</p> <p>Rhaid i ddysgwyr fedru cysylltu ffactorau cymdeithasol a'u dylanwad ar ddewisiadau iechyd ac ar iechyd a llesiant unigolion.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ffactorau cymdeithasol sy'n dylanwadu ar iechyd a llesiant, e.e. incwm, addysg, galwedigaeth, dosbarth cymdeithasol, cyfoeth, gwerthoedd ac ymddygiad, teulu, cyfoedion, y cyfryngau, amodau byw, rhywedd, diwylliant. • Effeithiau ffactorau cymdeithasol ar ddewisiadau iechyd, e.e. deiet, smygu, llety byw, defnyddio cyffuriau adloniant, cymeriant alcohol, cyfranogiad mewn chwaraeon neu ymarfer corff, ceisio gofal meddygol. • Effeithiau ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant, e.e. o ran hunan-barch, lefelau straen a phryder, mynediad i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, effaith ar iechyd a llesiant corfforol, effeithiau hirdymor ar iechyd a llesiant.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion			
1A.1 Nodi cyfryngau sy'n gysylltiedig â'r prosesau cymdeithasoli cynradd ac eilaidd.	2A.LI1 Esbonio dylanwad cyfryngau cymdeithasoli cynradd ac eilaidd.	2A.T1 Esbonio effeithiau cymdeithasoli cynradd ac eilaidd ar iechyd a llesiant unigolion, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol.	2A.Rh1 Gwerthuso effaith cymdeithasoli cynradd ac eilaidd ar iechyd a llesiant unigolion, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol.
1A.2 Amlinellu prif effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion.	2A.LI2 Disgrifio effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion.		
Nod dysgu B: Deall dylanwadau perthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion			
1B.3 Amlinellu'r gwahanol fathau o berthnasoedd sy'n cael effaith ar iechyd a llesiant unigolion.	2B.LI3 Disgrifio dylanwadau gwahanol fathau o berthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion.	2B.T2 Esbonio dylanwadau gwahanol fathau o berthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion.	2B.Rh2 Cymharu dylanwadau cadarnhaol a negyddol posibl gwahanol berthnasoedd ar iechyd a llesiant unigolion.
Nod dysgu C: Ymchwilio i effeithiau ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant unigolion			
1C.4 Nodi effeithiau ffactorau cymdeithasol ar ddewisiadau iechyd unigolion.	2C.LI4 Disgrifio sut gall ffactorau cymdeithasol effeithio ar iechyd a llesiant unigolion.	2C.T3 Esbonio sut gall ffactorau cymdeithasol effeithio ar iechyd a llesiant unigolion, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol.	2C.Rh3 Gwerthuso'r cysylltiad rhwng ffactorau cymdeithasol a iechyd a llesiant unigolion, ac effaith hynny ar iechyd a llesiant, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol.

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Gellir cyflawni'r uned hon naill ai trwy gwblhau un aseiniad cyfannol a luniwyd i asesu'r holl feini prawf asesu ar lefel benodol, neu trwy gyflawni nifer o aseiniadau llai. Er mwyn dod i werthfawrogi effaith ffactorau cymdeithasol ar iechyd a llesiant, gall fod yn fuddiol defnyddio siaradwr gwadd, megis gweithiwr ieuencid, ymwelydd iechyd neu rywun o grŵp rhoi'r gorau i smygu. Bydd hefyd yn ddefnyddiol edrych ar ddemograffeg a sut gall gwahaniaethau lleol gael effaith ar iechyd ac afiechydon, yn enwedig yng nghyswllt dosbarth cymdeithasol, er nad oes rhaid i'r dysgwyr feddu ar ddealltwriaeth fanwl o ddata lleol neu genedlaethol.

Gellir asesu'r uned hon mewn sawl ffordd, a gallai droi o amgylch astudiaeth achos, neu ymdrin â sut gellid defnyddio dealltwriaeth o ffactorau cymdeithasol i archwilio ffyrdd o wrthweithio risgiau iechyd.

Gallai'r dystiolaeth ar gyfer yr uned hon gael ei chyflwyno mewn fformat ysgrifenedig neu ar ffurf cyflwyniad. Dylai tystiolaeth a roddir ar lafar gael ei recordio. Dylid cwblhau cofnodion arsylwi/datganiadau tystion manwl, a'u cadw er mwyn eu dilysu'n fewnol ac yn allanol. Argymhellir defnyddio amrywiaeth o ddulliau asesu yn ystod y cymhwyster, er mwyn ennyn diddordeb y dysgwyr a'u symbylu.

Nod dysgu A

I gyflawni 2A.LI1, mae disgwyl i'r dysgwyr esbonio dylanwad cyfryngau cymdeithasoli cynradd ac eilaidd, megis y teulu agos a'r cyfryngau torfol.

I gyflawni 2A.LI2, bydd y dysgwyr yn gallu disgrifio'n fanwl effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion. I gyflawni 2A.T1, disgwylir i'r dysgwyr fedru esbonio'r effeithiau hyn, gan ddefnyddio naill ai dwy enghraifft fanwl neu ystod ehangach o enghreifftiau darluniadol. Fel rhan o werthuso effaith cymdeithasoli yn 2A.Rh1, disgwylir i'r dysgwyr ddod i benderfyniad ynghylch pwysigrwydd y ffactorau hyn, gan ddefnyddio o leiaf dair enghraifft fanwl i gynnal eu dadl. Gall dysgwyr ddod i gasgliad ynghylch ai cymdeithasoli cynradd neu eilaidd oedd fwyaf dylanwadol ar yr unigolyn a astudiwyd, neu pa fath ar gymdeithasoli gafodd effaith oedd yn bennaf gadarnhaol neu negyddol.

Yn achos 1A.1, mae'n hanfodol bod y dysgwyr yn gallu nodi o leiaf ddau gyfrwng yn un ar gyfer cymdeithasoli cynradd ac eilaidd.

I gyflawni 1A.2, mae'n ofynnol i ddysgwyr amlinellu prif effeithiau cymdeithasoli ar iechyd a llesiant unigolion, o ran: ffurfio rolau rhywedd, agweddau, datblygiad normau a gwerthoedd cymdeithasol, dylanwad ar ddewisiadau ffordd o fyw.

Nod dysgu B

Yn achos 2B.LI3, dylai dysgwyr fedru disgrifio dylanwad perthnasoedd dethol, a fydd yn cynnwys dylanwad newidiadau mewn perthnasoedd. I gyflawni 2B.T2, bydd y dysgwyr yn medru esbonio gan ddefnyddio tystiolaeth (megis ymchwil o erthyglau yn y cyfryngau, neu grynodedau o adroddiadau gwyddonol/sy'n trafod iechyd) a rhoi rhesymau i gynnal y pwynt(iau) y maent yn eu gwneud. I gyflawni 2B.Rh2, bydd yn ofynnol i ddysgwyr gymharu dylanwadau negyddol a chadarnhaol perthnasoedd, gan gysylltu pob un ohonynt yn glir â'r effeithiau dilynol ar iechyd a llesiant yr unigolyn.

Yn achos 1B.3, gallai dysgwyr greu coeden deulu neu berthnasoedd ar gyfer eu haseiniad, gan amlinellu'r gwahanol fathau o berthnasoedd sy'n gallu effeithio ar iechyd a llesiant unigolyn.

Nod dysgu C

Yn achos 2C.LI4, bydd disgwyl i ddysgwyr ddisgrifio sut gall ffactorau megis incwm ac addysg effeithio ar iechyd a llesiant unigolion. Rhaid i'r dysgwyr ddisgrifio o leiaf bedwar ffactor a'u heffeithiau ar iechyd a llesiant. Yn achos 2C.T3, rhaid i'r dysgwyr esbonio effeithiau ehangach y ffactorau cymdeithasol hyn ar iechyd a llesiant cyffredinol unigolion, a chefnogi hynny ag enghraifft fanwl o'r effeithiau yn achos pob ffactor cymdeithasol. I gyflawni 2C.Rh3, bydd y dysgwyr yn gallu gwerthuso'r cysylltiad rhwng ffactorau cymdeithasol ac ystyried yr effaith ar iechyd a llesiant yr unigolyn. Dylid annog dysgwyr i werthuso'r effaith gyffredinol ar iechyd a llesiant unigolion, o ran eu llesiant corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol, yn hytrach na'u hiechyd corfforol neu eu llesiant cymdeithasol yn unig. Yn achos 2C.Rh3, bydd yr ymatebion yn asesiad mwy cynhwysfawr o'r pedwar maes dan sylw.

Yn achos 1C.4, mae angen i'r dysgwyr nodi effeithiau o leiaf bedwar ffactor cymdeithasol, megis incwm, addysg, teulu a'r cyfryngau torfol ar iechyd a llesiant unigolion.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 1B.3, 1C.4, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1, 2B.LI3, 2B.T2, 2B.Rh2, 2C.LI4, 2C.T3, 2C.Rh3	Effaith Dylanwadau Cymdeithasol Heddiw ar Iechyd a Llesiant	<p>Mae staff y ganolfan gofal iechyd leol am geisio lleihau nifer y problemau iechyd y gellid eu hatal. Maen nhw wedi penderfynu cynyddu ymwybyddiaeth o effeithiau cadarnhaol a negyddol dylanwadau cymdeithasol ar iechyd a llesiant pobl.</p> <p>Maen nhw wedi gofyn i chi lunio cyfres o daflenni sy'n trafod cymeriadau dychmygol. Dylai'r taflenni gael eu llunio i ddangos i rieni beth allai ddylanwadu ar eu plant wrth iddyn nhw dyfu i fyny, ac effeithiau hynny ar eu hiechyd a'u llesiant. Dylai eich taflenni amlygu'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • effeithiau cymdeithasoli cynradd ac eilaidd a sut gallai'r rhain ddylanwadu ar werthoedd, agweddau, ymddygiad a dewisiadau ffordd o fyw, a sut gallai hynny yn ei dro effeithio ar iechyd a llesiant, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol • dylanwadau gwahanol fathau o berthnasoedd a sut gall y rhain ddylanwadu mewn ffyrdd cadarnhaol a negyddol ar iechyd a llesiant unigolion • effaith amrywiaeth o wahanol ffactorau cymdeithasol a'u cysylltiad â iechyd a llesiant cyffredinol, gan gyfeirio at enghreifftiau perthnasol. 	<p>Taflenni.</p> <p>Adroddiad ysgrifenedig, sleidiau cyflwyniad, cyflwyniad llafar gyda nodiadau cyflwyno a chofnodion arsylwi wedi'u llofnodi.</p>

Uned 5: Hybu Iechyd a Llesiant

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Sut gallwn ni wella iechyd a llesiant y genedl? Beth yw manteision gwneud hynny?

Gall bod yn iach olygu gwahanol bethau i wahanol bobl. Mae modd atal llawer o anafiadau ac afiechydon os bydd pobl yn gwneud dewisiadau iach o ran eu ffordd o fyw ac yn gwybod sut i leihau risgiau i'w hiechyd.

Hybu iechyd yw'r maes iechyd sy'n cynyddu ymwybyddiaeth o'r materion hyn, ac sy'n addysgu pobl sut i fod yn iach. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys hybu defnydd o sgrinio a brechiadau i atal afiechydon, neu gynnal ymgyrchoedd a luniwyd i ddarparu gwybodaeth am ddewisiadau iach o ran ffordd o fyw.

Mae'r uned hon yn archwilio rhai o'r rhesymau pam mae gweithgareddau hybu iechyd yn cael eu cynnal, a manteision gwaith hybu iechyd i unigolion ac i iechyd a llesiant y genedl gyfan. Byddwch hefyd yn archwilio'r gwahanol fathau o weithgareddau hybu iechyd y mae gweithwyr gofal iechyd yn eu defnyddio.

Mae'r uned hon yn rhoi cyfle i chi archwilio ac ymchwilio i faes lle ceir risg i iechyd. Wedyn byddwch yn creu deunyddiau ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd i grŵp targed penodedig. Mae llawer o wahanol faterion iechyd a llesiant y gallech ddymuno ymchwilio iddynt, ac yn aml bydd cysylltiad rhwng y rhain a'r dewisiadau ffordd o fyw mae pobl yn eu gwneud.

Mae gweithgareddau hybu iechyd yn rhan bwysig o nifer o rolau yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys ymwelwyr iechyd, bydwagedd, nyrsys ysgol a nyrsys mewn practisau Meddygon Teulu. Bydd ymchwilio i risg iechyd a ddewiswyd a llunio deunyddiau cysylltiedig ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd yn rhoi dealltwriaeth werthfawr i chi o'r agwedd bwysig hon ar waith iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A archwilio pwrpas, mathau a manteision hybu iechyd

B ymchwilio i sut gellir ymdrin â risgiau iechyd trwy hybu iechyd.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu A: Archwilio pwrpas, mathau a manteision hybu iechyd
<p>Testun A.1: Hybu iechyd</p> <p>Beth yw hybu iechyd?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darparu gwybodaeth ac addysg, i unigolion ac i'r genedl, a fydd yn eu galluogi i wneud dewisiadau cadarnhaol ynghylch eu ffordd o fyw er mwyn gwella eu hiechyd a'u llesiant. <p>Pwrpas a nodau hybu iechyd</p> <ul style="list-style-type: none"> • pwrpas – hyrwyddo syniadau a chysyniadau iach er mwyn cymell pobl i newid eu hymddygiad a mabwysiadu dewisiadau iach o ran ffordd o fyw, gyda'r bwriad o fod yn rhagweithiol wrth fynd i'r afael â heriau a materion cysylltiedig â iechyd • nodau gweithgareddau hybu iechyd, e.e. cynyddu ymwybyddiaeth o iechyd, annog diogelwch a lleihau damweiniau, lleihau nifer y bobl sy'n smygu, annog arferion bwyta iach, lleihau cymeriant alcohol. <p>Mathau gwahanol o hybu iechyd a gweithgareddau hybu iechyd</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyngor ar risgiau iechyd – cynyddu ymwybyddiaeth o faterion cysylltiedig â iechyd ac addysgu unigolion i'w galluogi i ddewis ffyrdd iach o fyw <ul style="list-style-type: none"> ○ mathau o gyngor ar risgiau iechyd, e.e. addysg cyfoedion, tacteg sioc, cyngor gan weithwyr iechyd proffesiynol, cyngor gan yr heddlu a'r gwasanaeth tân, tystiolaeth pobl sydd wedi dioddef effaith yn bersonol ○ enghreifftiau o gyngor, e.e. arferion rhywiol diogel, cynlluniau bwyta'n iach, cynlluniau ymarfer corff, ymwybyddiaeth o gyffuriau, yfed diogel, diogelwch ar y ffyrdd, diogelwch personol, iechyd wrth deithio, ymwybyddiaeth o ganser y croen. • ymgyrchoedd hybu iechyd – mentrau lleol neu genedlaethol sy'n targedu cynulleidfaoedd mawr gyda'r nod o gynyddu ymwybyddiaeth o faterion cysylltiedig â iechyd <ul style="list-style-type: none"> ○ mathau o ymgyrchoedd hybu iechyd, e.e. ymgyrchoedd cenedlaethol yr Adran Iechyd, ymgyrchoedd cenedlaethol a lleol gan y GIG, defnyddio gwahanol gyfryngau torfol • ymyrraeth feddygol – megis sgrinio neu frechiadau sy'n cael eu defnyddio i leihau neu ddileu clefydau'n rhagweithiol <ul style="list-style-type: none"> ○ mathau o ymyrraeth feddygol, e.e. imiwneiddio plant, brechiadau (Feirws Papiloma Dynol (HPV), ffliw, niwmonia), sgrinio (canser serfigol, diabetes, canser y fron, canser y coluddyn).

Beth sydd angen ei ddysgu**Testun A.2 Manteision hybu iechyd i iechyd a llesiant yr unigolyn a'r genedl**

Yr unigolyn:

- gwell dealltwriaeth o faterion iechyd
- mwy o gyfrifoldeb am eu hiechyd eu hunain, e.e. deall dulliau diogel o godi pethau, arferion gwaith diogel
- risg lai o afiechyd/anaf
- gwell ansawdd bywyd
- oes ddisgwyliedig hwy
- newid mewn ymddygiad personol o ran arferion a dewisiadau ffordd o fyw, e.e. patrymau bwyta, patrymau yfed, lefel ymarfer corff, golchi dwylo, smygu, cymryd cyffuriau, arferion rhywiol, diogelwch ar y ffyrdd, delio gyda straen, defnyddio amddiffyniad rhag yr haul, osgoi dod i gysylltiad â phelydrau UV.

Y genedl:

- lefelau is o salwch ac afiechyd
- effaith ar lefelau troseddu, e.e. diogelwch ar y ffyrdd, llai o droseddau cysylltiedig â chyffuriau adloniant, llai o droseddau treisgar cysylltiedig ag alcohol
- mwy o bobl yn manteisio ar raglenni brechiadau a sgrinio
- ymdrin â phryderon iechyd a llesiant proffil uchel, e.e. smygu, yfed, heintiau a drosglwyddir drwy ryw (STIs), lefelau gordewdra, diogelwch ar y ffyrdd, iechyd y galon, iechyd meddwl, defnyddio cyffuriau adloniant
- llai o gost ariannol i'r GIG a'r llywodraeth, e.e. am driniaeth gysylltiedig â gordewdra, smygu, defnyddio alcohol, llai o gost i'r heddlu a'r gwasanaeth carcharau.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Ymchwilio i sut gellir ymdrin â risgiau i iechyd trwy hybu iechyd****Testun B.1 Targeddu risgiau iechyd dethol**

Bydd y dysgwyr yn dewis risg i iechyd, ac yn ymchwilio i brif effeithiau'r risg honno ar iechyd a llesiant unigolion. Byddant yn ystyried sut gellir ymdrin â'r risgiau hyn trwy hybu iechyd, ac yn gwerthuso'r gwahanol strategaethau y gellir eu defnyddio i ymdrin â'r risg iechyd a ddewiswyd. Byddant hefyd yn cynhyrchu deunyddiau priodol ar gyfer y gweithgaredd hybu iechyd, ac yn ei deilwra ar gyfer y grŵp targed.

- testunau hybu iechyd a'u heffeithiau cysylltiedig ar iechyd, e.e. camddefnyddio sylweddau, pyliau o yfed trwm, rhyw diogel, bwyta'n iach, smygu, diogelwch ar y ffyrdd, golchi dwylo, cymryd rhan mewn chwaraeon ac ymarfer corff
- ymchwil gan ddefnyddio gwahanol ffynonellau, e.e. gwefannau, llyfrau, papurau newydd/cylchgronau, taflenni, cyfnodolion, DVDs a rhaglenni teledu, yr Adran Iechyd, gweithwyr iechyd proffesiynol a defnyddwyr gwasanaeth
- casglu data i ddeall y testun iechyd, e.e. ystadegau (cenedlaethol, lleol), astudiaethau achos
- deunyddiau hybu iechyd, e.e. posteri, taflenni, gêmâu, cyflwyniadau, arddangosfeydd ar waliau
- grwpiau targed, e.e. plant, pobl ifanc, gweithwyr, clybiau chwaraeon neu gymdeithasol, mathau o ddefnyddwyr gwasanaeth
- deunyddiau hybu iechyd sy'n briodol ar gyfer y grŵp targed, e.e. iaith, delweddau, gweithgaredd, lleoliad yr arddangosfa, amseriad, moeseg, y math o gyfryngau, sut gellid addasu deunyddiau ar gyfer gwahanol grwpiau targed
- gwerthuso'r strategaeth – dulliau priodol ar gyfer y grŵp targed, llwyddiant ymgyrchoedd sydd eisoes yn bodoli.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio pwrpas, mathau a manteision hybu iechyd			
1A.1 Pennu'r hyn a olygir gan hybu iechyd, gan nodi pwrpas a nod(au) un gweithgaredd hybu iechyd.	2A.LI1 Disgrifio hybu iechyd a phwrpas a nodau tri gweithgaredd hybu iechyd gwahanol.		
1A.2 Amlinellu sut defnyddir hybu iechyd er budd unigolion.	2A.LI2 Disgrifio sut defnyddir gwahanol fathau o hybu iechyd er budd i iechyd a llesiant unigolion a'r genedl.	2A.T1 Trafod sut defnyddir gwahanol fathau o hybu iechyd er budd i iechyd a llesiant unigolion a'r genedl, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol. *	2A.Rh1 Dadansoddi manteision gwahanol fathau o hybu iechyd i unigolion a'r genedl, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol. *

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Ymchwilio i sut gellir ymdrin â risgiau i iechyd trwy hybu iechyd			
1B.3 Nodi prif effeithiau'r risg i iechyd a ddewiswyd ar unigolion.	2B.LI3 Disgrifio'r risg i iechyd a ddewiswyd a'r prif effeithiau ar unigolion, gan ddefnyddio canfyddiadau ymchwil o wahanol ffynonellau. #	2B.T2 Esbonio sut mae'r risg i iechyd a ddewiswyd yn effeithio ar unigolion a sut gellir ymdrin â'r effeithiau hyn trwy hybu iechyd, gan ddefnyddio canfyddiadau ymchwil o wahanol fathau o ffynonellau. #	2B.Rh2 Gwerthuso'r strategaethau a ddefnyddiwyd i ymdrin â'r risg i iechyd a ddewiswyd, gan ddefnyddio canfyddiadau ymchwil. #
1B.4 Cynhyrchu deunyddiau ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd, gyda chyfarwyddyd. * #	2B.LI4 Cynhyrchu deunyddiau priodol ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd, gan ddisgrifio'r risg i iechyd a'r cyngor ar iechyd. * #	2B.T3 Cynhyrchu deunyddiau ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd sydd wedi'i deilwra ar gyfer grŵp targed, gan ddisgrifio'r risg i iechyd a'r cyngor ar iechyd. * #	2B.Rh3 Gwneud argymhellion ar gyfer sut gellid addasu'r deunyddiau hybu iechyd ar gyfer grŵp targed gwahanol. * #

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Gall aseiniadau'r uned hon ganolbwyntio ar un risg benodol i iechyd, y gall dysgwyr ei harchwilio'n fanwl, gan edrych ar y cyngor a roddir ynghylch y risg i iechyd a ffurf yr ymyrraeth feddygol. Gellir pennu risg i iechyd ar gyfer y dysgwr, neu gallai'r dysgwyr gael cyfle i ymchwilio i risg i iechyd y mae ganddynt ddiddordeb penodol mewn gwybod mwy amdani. Bydd rhoi dewis i'r dysgwyr yn eu galluogi i ymgysylltu'n fwy â'r aseiniad(au). Fel arall, gellid gosod aseiniadau ar gyfer y dysgwyr lle mae pob nod dysgu'n canolbwyntio ar risg wahanol i iechyd, fel eu bod yn cael persbectif ehangach, ac yn gallu cymharu'r ddwy.

Er y gall aseiniadau ganolbwyntio ar un neu ddwy risg benodol i iechyd, mae angen hefyd iddynt gyfeirio at ystod ehangach o risgiau i iechyd ac ymgyrchoedd cysylltiedig. Bydd hyn yn rhoi cyfle i'r dysgwyr gael cyflwyniad eang, cadarn i hybu iechyd, a fydd yn eu cynnal i symud ymlaen i lefel 3.

Argymhellir bod yr uned hon yn cael ei chyflwyno a'i hasesu mewn modd ymarferol, er mwyn ennyn diddordeb y dysgwyr a'u symbylu. Byddai siaradwyr gwadd megis ymwelwyr iechyd a defnyddwyr gwasanaeth yn helpu'r dysgwyr i werthfawrogi perthnasedd galwedigaethol yr uned hon. Ymhlith y dulliau asesu addas mae trafodaethau yn y dosbarth ynghylch risgiau i iechyd a manteision gweithgareddau hybu iechyd sy'n targedu'r risgiau. Dylai tystiolaeth a roddir ar lafar gael ei recordio, a dylid cwblhau cofnodion arsylwi/datganiadau tystion manwl, a'u cadw er mwyn eu dilysu'n fewnol ac yn allanol. Gallai'r dysgwyr hefyd greu posteri, taflenni neu gyfryngau eraill megis clipiau fideo neu recordiadau digidol, yn rhan o'r gweithgaredd hybu iechyd, gan ddefnyddio cyfrwng sy'n addas ar gyfer y grŵp targed.

Nod dysgu A

I gyflawni 2A.LI1, mae disgwyl i'r dysgwyr ddisgrifio beth yw ystyr hybu iechyd. Rhaid i'r dysgwyr ddewis tair enghraifft wahanol o weithgareddau hybu iechyd, neu gael rheiny wedi'u darparu ar eu cyfer. Dylent ddisgrifio pwrpas a nodau pob gweithgaredd. Dylai'r dysgwyr dethol enghreifftiau amrywiol o weithgareddau hybu iechyd a fydd yn eu galluogi i arddangos hyd a lled eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o bwrsasau a nodau'r gweithgareddau hynny.

Yn achos 2A.LI2, mae disgwyl i'r dysgwyr ddefnyddio manylion enghreifftiau go iawn o hybu iechyd, ac ystyried nid yn unig fanteision cyngor ar risgiau i iechyd, ymgyrchoedd hybu iechyd ac ymyriadau meddygol i unigolion, ond hefyd y manteision ehangach i'r genedl gyfan. Bydd dysgwyr yn cael cyfle i ddisgrifio gwahanol weithgareddau hybu iechyd ar gyfer un risg benodol i iechyd y mae

ganddynt ddiddordeb mewn ymchwilio iddi, neu edrych ar enghreifftiau o hybu iechyd yng nghyswllt gwahanol risgiau i iechyd. Mae'n ofynnol i'r dysgwyr ddisgrifio gwahanol fathau o weithgaredd hybu iechyd, a gallent ddefnyddio enghreifftiau lleol neu genedlaethol. I gyflawni 2A.T1, mae'n rhaid i'r dysgwyr ddefnyddio tystiolaeth i gynnal eu dadl, er enghraifft o erthyglau yn y cyfryngau a chrynodebau o adroddiadau iechyd. Rhaid i'r dysgwyr gyfeirio at fanteision ehangach hybu iechyd, megis y manteision economaidd a chymdeithasol. I gyflawni 2A.Rh1, rhaid i'r dysgwyr ddadansoddi'r manteision, trwy ystyried amrywiol fanteision hybu iechyd, yn ogystal â'r cysylltiadau rhwng manteision i unigolion ac i'r genedl. Rhaid i'r dysgwyr gyfeirio naill ai at ambell enghraifft fanwl, er enghraifft cyngor ar risg i iechyd ac ymyrraeth feddygol, neu at ystod ehangach o enghreifftiau darluniadol os ydynt wedi edrych ar wahanol weithgareddau hybu iechyd.

I gyflawni 1A.1, mae disgwyl i'r dysgwyr nodi beth a olygir gan hybu iechyd. Rhaid i'r dysgwyr ddedol un enghraifft o weithgaredd hybu iechyd, neu gael un wedi'i darparu ar eu cyfer, ac egluro ei bwrpas a'i nod(au).

Yn achos 1A.2, mae disgwyl i'r dysgwyr amlinellu sut defnyddir hybu iechyd er budd i unigolion. Bydd yr ymatebion yn canolbwyntio ar sut defnyddir hybu iechyd yn gyffredinol er budd unigolion (gyda phwyslais ar y manteision i unigolion).

Nod dysgu B

Mae'r nod dysgu hwn yn gofyn bod y dysgwyr naill ai'n derbyn risg i iechyd i ymchwilio iddi, neu eu bod yn dewis risg i iechyd i ymchwilio iddi. Gellid dewis yr un risg i iechyd y canolbwyntiwyd arni yn nod dysgu A, gan y byddai hynny'n galluogi'r dysgwyr i ddatblygu eu dealltwriaeth. I gyflawni 2B.L13, rhaid i'r dysgwyr fedru disgrifio'n fanwl effeithiau'r risg i iechyd, gan ddefnyddio canfyddiadau ymchwil o ddwy ffynhonnell wahanol o leiaf (gallai hyn gynnwys yr Adran Iechyd, gwefan y GIG, y Comisiwn Ansawdd Gofal, cyfnodolion proffesiynol, cyfryngau cenedlaethol neu leol, gweithwyr iechyd proffesiynol neu unigolion sydd â phrofiad o'r risg i iechyd). I gyflawni 2B.T2, rhaid i'r dysgwyr fedru esbonio'r effeithiau a sut gellir ymdrin â hwy, gan ddefnyddio gwybodaeth o ddau fath gwahanol o ffynhonnell o leiaf (e.e. y rhynggrwyd, erthyglau papur newydd, cyfnodolion, adroddiadau iechyd, gweithwyr proffesiynol ac unigolion ym maes gofal iechyd, llyfrau). I gyflawni 2B.Rh2, rhaid i'r dysgwyr werthuso'r strategaethau a ddefnyddiwyd i ymdrin â'r risg i iechyd, gan ddod i gasgliad ynghylch pa strategaeth oedd fwyaf llwyddiannus.

I gyflawni 2B.L14, mae'n ofynnol i ddysgwyr gynhyrchu deunyddiau sy'n disgrifio'r risg i iechyd ac yn darparu cyngor. Gallai hyn fod ar ffurf taflen, neu gallai'r dysgwyr gydweithio i greu arddangosfa (gyda phob dysgwr yn cynhyrchu tystiolaeth unigol o'r deunydd(iau) a gynhyrchwyd ganddynt fel rhan o'r arddangosfa). Mae'n hanfodol bod deunydd hyrwyddo'r dysgwyr yn disgrifio'r risg i iechyd a'r cyngor yn ei chylch. Mae'r dysgwyr yn cael eu hasesu ar sail eu gallu i ddefnyddio deunydd hyrwyddo fel offeryn i amlygu risg benodol i iechyd a darparu cyngor priodol ar iechyd, ac nid am gynhyrchu deunyddiau wedi'u cyflwyno'n dda sy'n methu â chyflawni'r pwrpas hwn. I gyflawni 2B.T3, bydd y dysgwyr yn dewis cyfrwng a fydd yn addas ar gyfer eu grŵp targed. Mae'n hanfodol bod y dysgwyr yn dewis grŵp targed addas yng nghyswllt y risg i iechyd a ddewiswyd. Gallai'r dysgwyr lunio pecyn offer (drwy weithio'n unigol neu mewn grŵp) sy'n debyg i'r 'Pecyn Offer Ysgolion Iach'. I gyflawni 2B.Rh3, rhaid i'r dysgwyr fedru argymhell sut gellid addasu'r deunyddiau hyrwyddo ar gyfer grŵp targed gwahanol. I sicrhau pwyslais mwy galwedigaethol, gallai'r deunyddiau fod yn rhan o weithgaredd hybu iechyd, a allai fod yn un go iawn neu'n efelychiad. Wedyn gallai'r dysgwyr ddefnyddio'r profiad hwn i lywio eu hawgrymiadau ynghylch sut i'w addasu ar gyfer grŵp targed arall.

Mae'n bwysig nodi, er bod disgwyl i'r dysgwyr gynhyrchu deunyddiau ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd, nad oes rhaid iddynt gyfranogi mewn gweithgaredd hybu iechyd na chynnal un i gyflawni'r meini prawf asesu.

I gyflawni 1B.3, bydd y dysgwyr yn nodi prif effeithiau'r risg benodol i iechyd a ddewiswyd ar iechyd corfforol, deallusol, emosiynol a chymdeithasol unigolion, ond ni fydd tystiolaeth o ymchwil annibynnol.

I gyflawni 1B.4, mae'n ofynnol i ddysgwyr gynhyrchu deunyddiau ar gyfer gweithgaredd hybu iechyd. Bydd hyn yn eitha elfennol ei natur, megis poster A3 a fydd yn amlinellu risg i iechyd ac yn rhoi peth cyngor.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1	Manteision Hybu Iechyd i Bobl Ifanc yn eu Harddegau	<p>Mae'r gwasanaeth ieuencid lleol wedi dechrau pryderu ynghylch iechyd pobl ifanc yn yr ardal. Maen nhw wedi cysylltu â'ch adran iechyd a gofal cymdeithasol i weld a ddylid cynnal ymgyrch hybu iechyd yn lleol.</p> <p>Dylech gynhyrchu erthygl neu adroddiad ar y risgiau iechyd mae pobl ifanc yn eu harddegau yn eu hwynebu. Rhaid i'r gwaith gynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyflwyniad yn disgrifio beth yw ystyr hybu iechyd. Rhaid i chi gynnwys manylion tair risg wahanol i iechyd a all effeithio ar bobl ifanc yn eu harddegau, ac un gweithgaredd hybu iechyd sy'n gysylltiedig â phob risg i iechyd, gan ddisgrifio pwrpas a nodau pob gweithgaredd • esboniad ar risg i iechyd a ddewiswyd a sut mae'n effeithio ar bobl ifanc yn eu harddegau, gan nodi sut gellid ymdrin â'r effeithiau hyn trwy hybu iechyd • gwerthusiad o'r strategaethau a ddefnyddiwyd i ymdrin â'r risg i iechyd a ddewiswyd • dadansoddiad o fanteision hybu iechyd i bobl ifanc yn eu harddegau ac i'r genedl, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol. 	<p>Adroddiad ysgrifenedig/erthygl.</p> <p>Sleidiau cyflwyniad, cyflwyniad llafar gyda nodiadau cyflwyno a chofnodion arsylwi wedi'u llofnodi.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
		<p>Gallai'r erthygl neu'r adroddiad gynnwys cyfeiriadau at ymgyrchoedd sy'n berthnasol i bobl ifanc yn eu harddegau yn eich ardal neu eich ysgol/ coleg, er enghraifft bwyta'n iach i atal gordewdra, ymwybyddiaeth o gyffuriau i addysgu pobl ifanc ynghylch y peryglon, neu yfed diogel i atal salwch neu anaf. Yn eich adroddiad, dylech gynnwys ymchwil o wahanol fathau o ffynonellau.</p>	

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1B.3, 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T2, 2B.T3, 2B.Rh2, 2B.Rh3</p>	<p>Arddegau Iach</p>	<p>Yn dilyn eich adroddiad llwyddiannus, mae'r gwasanaeth ieuentid lleol wedi penderfynu cynnal ymgyrch hybu iechyd.</p> <p>Gofynnwyd i chi gynhyrchu deunyddiau y gellid eu cynnwys mewn pecyn, a fydd yn cael ei ddsbarthu mewn clybiau ieuentid, llyfrgelloedd a chanolfannau meddygol, fel rhan o'r ymgyrch hybu iechyd.</p> <p>Bydd angen i chi ymchwilio a chasglu gwybodaeth sydd eisoes yn bodoli ynghylch y risg i iechyd. Unwaith y bydd gennych wybodaeth berthnasol ynghylch y risg i iechyd, gallwch ei defnyddio i gynhyrchu deunyddiau ar gyfer ymgyrch iechyd. Mae angen i'r deunyddiau hyn ddisgrifio'r risg i iechyd a'r cyngor i bobl ifanc yn eu harddegau.</p> <p>Cyflwynwch yr wybodaeth i'ch cyfoedion, gan argymhell sut gallai'r deunyddiau hybu iechyd gael eu haddasu ar gyfer grŵp targed gwahanol.</p>	<p>Pecyn gwybodaeth yn cynnwys: poster, taflenni, llyfrynnau, arddangosfeydd ar gyfer waliau.</p> <p>Tystiolaeth gan dystion.</p>

Uned 6: Effaith Maeth ar Iechyd a Llesiant

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Ydych chi wedi ystyried effeithiau beth rydych chi'n ei fwyta ar eich iechyd a'ch llesiant?

Mae'r uned hon yn rhoi rhai atebion i chi, ac yn estyn eich dealltwriaeth o bwysigrwydd deiet cytbwys i'ch iechyd.

Yn yr uned hon byddwch yn archwilio ystyr deiet cytbwys ac effeithiau hynny ar y corff, er enghraifft o ran cynyddu imiwnedd i heintiau a gwella'r gallu i ganolbwyntio. Byddwch hefyd yn archwilio ystyr deiet anghytwbys a sut gallai hynny arwain at amrywiol fathau o afiechyd. Bydd yr wybodaeth a'r ddealltwriaeth a gewch yn yr uned hon yn hanfodol ar gyfer gyrfa ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan y bydd yn eich helpu i gefnogi unigolion i wneud y dewisiadau cywir er mwyn gwella eu hiechyd a'u llesiant.

Yn yr uned hon, byddwch yn archwilio anghenion maethol unigolion ar wahanol gyfnodau yn eu bywydau. Byddwch hefyd yn dysgu mwy am y deietau penodol y mae eu hangen ar rai unigolion, er enghraifft os bydd ganddynt alergeddau neu anghenion deietegol eraill arbennig. Bydd yr uned hefyd yn eich galluogi i ddeall rhai o'r dewisiadau personol y gall unigolion eu ffafrio yng nghyswllt eu deiet. Byddwch yn cymhwyso'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth yma i greu cynlluniau maeth ar gyfer unigolion sydd ag anghenion deiet arbennig, a bydd hynny'n datblygu eich sgiliau cynllunio maeth.

Bydd yr uned hon nid yn unig yn helpu i'ch paratoi ar gyfer gyrfa ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, ond hefyd yn cefnogi eich dewisiadau maethol eich hun, ac yn cyfrannu at eich iechyd a'ch llesiant chithau.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A archwilio effeithiau deiet cytbwys ac anghytwbys ar iechyd a llesiant unigolion

B deall anghenion maeth penodol unigolion, a'r dewisiadau y maen nhw'n eu ffafrio.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
<p>Nod dysgu A: Archwilio effeithiau deiet cytbwys ac anghytwys ar iechyd a llesiant unigolion</p>
<p>Testun A.1: Cymeriant deietegol a grwpiau bwyd</p> <p>Elfennau deiet cytbwys, gan gynnwys tarddiad sylfaenol, swyddogaeth ac effeithiau pob un:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Maetholion hanfodol: <ul style="list-style-type: none"> ○ carbohydradau: syml (siwgrau), cymhleth (polysacaridau starts a di-starts [ffeibr]) ○ proteinau: yn deillio o anifeiliaid a phlanhigion ○ braster ac olew: braster anifeiliaid, olew llysiâu, olew pysgod ○ fitaminau: A, B (cymhleth), C, D, E a K ○ mwynau: calsiwm, haearn, sodiwm ○ dŵr ● ffynonellau sy'n defnyddio pum grŵp bwyd (cig, pysgod a dewisiadau amgen; ffrwythau a llysiâu; bara, grawnfwyd arall a thatws; llaeth a chynnyrch llaeth; teisenod a melysion) ● swyddogaethau grwpiau bwyd, e.e. twf, egni, cynnal swyddogaethau'r corff ● Cymeriant Dyddiol a Argymhellir (RDI). <p>Testun A.2: Effeithiau hirdymor deiet cytbwys ac anghytwys</p> <p>Effeithiau deiet cytbwys, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● imiwnedd uwch i heintiau ● lefelau egni uwch, mwy o allu i ganolbwyntio ● croen, meinwe a philen ludiog sy'n gwella'n gynt <p>Effeithiau deiet anghytwys, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● camfaethiad: <ul style="list-style-type: none"> ○ gorfaethiad, yn cynnwys clefyd coronaidd y galon, gordewdra, diabetes math 2, strôc, magu pwysau ○ tanfaethiad, e.e. diffyg maetholynnau penodol, methu canolbwyntio, pwysigrwydd deiet amrywiol i lysieuwyr/feiniaid ● diffyg fitaminau <ul style="list-style-type: none"> ○ fitamin A, e.e. dallineb nos, amharu ar gynhaliaeth y croen, y bilen ludiog, a'u gallu i wella, heneiddio cyflymach ○ fitamin B, e.e. beriberi ○ fitamin C, e.e. y llwg (scurvy) ○ fitamin D, e.e. y llech (rickets), osteoporosis colli asgwrn, lefel calsiwm isel yn y gwaed, esgyrn bregus, amharu ar ffurfiad y dannedd ○ fitamin E, e.e. syrthni, difaterwch, gwendid yn y cyhyrau ○ fitamin K, e.e. amharu ar allu'r gwaed i geulo ● diffyg mwynau, e.e. calsiwm (amharu ar ffurfiad yr esgyrn a'r dannedd), haearn (anaemia) ● gormodedd o faetholion, e.e. pydredd yn y dannedd.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Deall anghenion maeth penodol unigolion a'r dewisiadau y maen nhw'n eu ffafrio****Testun B.1 Ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeiet unigolion a'u hanghenion deietegol cysylltiedig:**

- crefydd a diwylliant, e.e. Hindwâeth, Iddewiaeth, Islam, Bwdhaeth
- rhesymau moesegol, e.e. llysiuwyr, feganiaid
- amgylchedd, e.e. gallu cyrchu a storio bwyd, lleoliad, hinsawdd
- ffactorau sosio-economaidd, e.e. costau, incwm, tueddiadau, teulu, dosbarth, pwysau cyfoedion, y cyfryngau
- dewisiadau personol a ffafrir
- salwch, e.e. effeithiau ar archwaeth, effeithiau ar ofynion deietegol
- cyflwr iechyd gwaelodol sy'n creu anghenion maeth penodol, e.e. alergeddau, anoddefedd lactos, clefyd Coeliac, Diabetes, Syndrom Coluddyn Llidus, Clefyd Crohn.

Testun B.2 Amrywiadau maethol yn ystod datblygiad cyfnodau bywyd

Cyfnodau bywyd:

- babandod 0–2 oed: bwydo ar y fron, bwydo â fformwla, diddyfnu
- plentyndod cynnar 3–8 oed: i gynnal twf ac anghenion egni uwch, osgoi ychwanegion a siwgwr
- glasoed 9–18 oed: i gynnal twf ac anghenion egni uwch
- oedolaeth gynnar a chanol 19–65: lefelau gweithgaredd, amrywiadau yn ôl galwedigaeth a ffordd o fyw, beichiogrwydd, mamau sy'n cynhyrchu llaeth
- oedolaeth hwyr 65+: lefelau gweithgaredd, ffordd o fyw, anghenion egni'n lleihau.

Testun B.3 Ystyriaethau wrth gynllunio maeth

Disgwylir i'r dysgwyr gymhwyso eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o gymeriant deietegol, effeithiau hirdymor deiet cytbwys ac anghytwys, ac anghenion maeth penodol a dewisiadau a ffafrir i greu cynlluniau maeth ar gyfer unigolion.

Ystyriaethau wrth gynllunio maeth:

- ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeiet unigolion a'u hanghenion deietegol cysylltiedig (fel y rhestrir yn Nhestun B.1)
- cyfnod bywyd yr unigolyn a'r gofynion maethol cysylltiedig, e.e. babandod, plentyndod cynnar, glasoed, oedolaeth gynnar a chanol, oedolaeth hwyr.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Archwilio effeithiau deiet cytbwys ac anghytwys ar iechyd a llesiant unigolion			
1A.1 Nodi elfennau deiet cytbwys, gan roi enghreifftiau o bob un.	2A.LI1 Disgrifio elfennau deiet cytbwys, a'u swyddogaethau, eu tarddiad a'u heffeithiau.	2A.T1 Cymharu effeithiau deiet cytbwys ac anghytwys ar iechyd a llesiant dau unigolyn.	2A.Rh1 Asesu effeithiau hirdymor deiet cytbwys a deiet anghytwys ar iechyd a llesiant unigolion.
1A.2 Nodi tair effaith y mae deiet anghytwys yn eu cael ar iechyd a llesiant unigolion.	2A.LI2 Disgrifio effeithiau deiet anghytwys ar iechyd a llesiant unigolion, gan roi enghreifftiau o'u hachosion.		
Nod dysgu B: Deall anghenion maeth penodol unigolion a'r dewisiadau y maen nhw'n eu ffafrio			
1B.3 Nodi anghenion deiet penodol unigolyn.	2B.LI3 Disgrifio anghenion deiet penodol dau unigolyn ar wahanol gyfnodau yn eu bywyd.	2B.T2 Esbonio'r ffactorau sy'n dylanwadu ar ddewisiadau deietegol dau unigolyn sydd ag anghenion deiet penodol ar wahanol gyfnodau yn eu bywyd.	2B.Rh2 Trafod sut mae ffactorau'n dylanwadu ar ddewisiadau deietegol dau unigolion sydd ag anghenion deiet penodol ar wahanol gyfnodau yn eu bywyd.
1B.4 Creu cynllun maeth ar gyfer unigolyn a ddewiswyd, gyda chyfarwyddyd. #	2B.LI4 Creu cynllun maeth ar gyfer dau unigolyn sydd ag anghenion maeth penodol gwahanol. #	2B.T3 Cymharu cynlluniau maeth ar gyfer dau unigolyn sydd ag anghenion maeth gwahanol.	

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Gellid defnyddio astudiaeth achos gyfannol i gyfuno'r holl themâu ar draws y nodau dysgu. Byddai hyn yn annog dull cyfannol o ymdrin ag asesu'r uned, ac yn cefnogi'r dysgwyr i gynnwys tystiolaeth a allai fodloni'r holl feini prawf. Er mwyn cyflawni'r graddau uwch, byddai'r dysgwyr yn darparu mwy o ddyfnder a manyldeb mewn elfennau o'r astudiaeth achos, yn hytrach na chwblhau tasgau ychwanegol.

Er mwyn ennyn diddordeb y dysgwyr a'u symbylu, argymhellir defnyddio amrywiaeth o ddulliau asesu wrth asesu'r uned hon. Mae'n bwysig bod y dysgwyr yn gwerthfawrogi y gall materion sy'n ymwneud â maeth (fel llawer o feysydd eraill sy'n ymwneud â iechyd a gofal cymdeithasol) fod yn bwnc emosiynol, ac y dylid ymdrin ag ef mewn modd sensitif. Yn unol â'r egwyddorion moesegol a ddefnyddir ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, dylid newid enwau, a sicrhau caniatâd ysgrifenedig i ddefnyddio gwybodaeth lle bo hynny'n briodol.

Nod dysgu A

Gallai'r asesiad ar gyfer nod dysgu A ofyn bod y dysgwyr yn cyflwyno gwybodaeth i unigolion sy'n mynychu canolfan gymunedol yn ardal gartref y dysgwyr.

Yn achos 2A.L11, mae angen i'r dysgwyr ddisgrifio elfennau deiet cytbwys, er enghraifft carbohydradau, eu swyddogaethau, o ble y deuant (e.e. bara, pasta), a'u prif effeithiau. Gellid darparu tystiolaeth o hyn ar ffurf tabl mewn taflen lawn gwybodaeth, i helpu i hysbysu eraill ynghylch yr elfennau hyn a phwysigrwydd deiet cytbwys. Bydd manylu ar effeithiau deiet anghytwys, a rhoi enghreifftiau o'u hachosion yn y daflen, yn galluogi'r dysgwyr i gyflawni 2A.L12 yn ogystal.

Er mwyn cyflawni 2A.T1, byddai'r dysgwyr ar eu hennill petai'r ganolfan yn darparu astudiaethau achos, fel bod modd iddynt gymharu effeithiau deiet cytbwys ac anghytwys ar iechyd a llesiant dau unigolyn: un unigolyn ar gyfer pob un o'r ddau fath o ddeiet. Gallai'r asesu fod ar ffurf taflen neu lyfryn. Gellid estyn hyn i gynnwys asesiad o effeithiau hirdymor deiet cytbwys neu anghytwys.

Yn achos 1A.1, gofynnir i'r dysgwyr nodi elfennau deiet cytbwys, a dylent roi enghreifftiau o bob un ohonynt. Gellid gwneud hyn ar ffurf taflen neu lyfryn sy'n hysbysu unigolion ynghylch elfennau deiet cytbwys ac anghytwys. Wrth archwilio deiet anghytwys, rhaid i'r dysgwyr nodi tair o effeithiau deiet anghytwys ar iechyd a llesiant unigolyn (1A.2).

Nod dysgu B

Gellid asesu nod dysgu B ar sail astudiaethau achos a roddwyd i'r dysgwyr. Gellid tynnu'r astudiaethau hynny o gylchgrawn iechyd neu ofal cymdeithasol proffesiynol. YouTube, BBC Learning Zone Class Clips neu bapurau newydd cyfoes. Fel arall, gallai'r dysgwyr seilio'r dystiolaeth arnynt eu hunain ac ar aelod o'u teulu. Dylai'r ddau unigolyn fod mewn cyfnodau bywyd gwahanol, a meddu ar ofynion maeth gwahanol.

Yn unol ag egwyddorion moesegol iechyd a gofal cymdeithasol, dylid cyflwyno caniatâd ysgrifenedig i ddefnyddio'r wybodaeth a gasglwyd gan aelodau'r teulu ochr yn ochr â gwaith y dysgwyr. Dylid newid pob enw.

Mae nod dysgu B yn edrych ar anghenion maeth penodol unigolion a'r dewisiadau a ffafrir ganddynt. Er y bydd angen i'r dysgwyr ddisgrifio anghenion penodol dau unigolyn i fodloni 2B.LI3, dylent ddatblygu hyn ymhellach ar gyfer 2B.T2 drwy esbonio pa ffactorau y gallai fod angen eu cymryd i ystyriaeth, er enghraifft, y bwyd sydd ar gael, cyllideb, diwylliant neu grefydd. Yn achos 2B.Rh2, gallai'r drafodaeth ar y ffactorau hyn gynnwys archwilio eu heffeithiau ar ddau unigolyn sydd ag anghenion maeth penodol. Er enghraifft, sut gall cyllideb gyfyngedig ar gyfer bwyd leihau dewisiadau unigolyn, sut gallai hyn effeithio ar eu dewisiadau, a sut gallai'r unigolyn oresgyn unrhyw anawsterau. Mae'n hanfodol bod unrhyw astudiaeth achos y mae'r ganolfan yn ei darparu i'r dysgwyr yn darparu digon o fanylion am y ffactorau sy'n effeithio ar anghenion maeth penodol unigolion.

I gyflawni 2B.LI4, mae'n rhaid i'r dysgwyr greu cynllun maeth ar gyfer dau unigolyn sydd ag anghenion maeth penodol ar wahanol gyfnodau yn eu bywydau, megis baban a pherson ifanc (gall hyn ddilyn ymlaen yn naturiol o 2B.LI3, lle bydd eu hanghenion deiet penodol wedi cael eu disgrifio). Bydd angen i'r dysgwyr gymhwyso'u gwybodaeth a'u dealltwriaeth o gymeriant deietegol, effeithiau hirdymor deiet cytbwys ac anghytwys, ac anghenion maeth penodol y ddau unigolyn, a'r dewisiadau a ffafrir ganddynt, i greu cynlluniau maeth priodol ar gyfer y ddau unigolyn. Bydd 2B.T3 yn galw am estyn hyn i gymharu eu cynlluniau maeth gwahanol.

Yn achos 1B.3, mae'n ofynnol i'r dysgwyr nodi anghenion deietegol unigolyn, ac yn achos 1B.4, mae'n ofynnol i'r dysgwyr greu cynllun maeth ar gyfer unigolyn penodol. Yn wahanol i Lefel 2, ni fydd disgwyl i'r dysgwyr greu cynlluniau maeth ar gyfer unigolion sydd ag anghenion maeth penodol gwahanol.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1, 1B.3, 2B.LI3, 2B.T2, 2B.Rh2	Effaith Deiet Cytbwys ac Anghytwys ar Iechyd a Llesiant	<p>Rydych yn gweithio mewn practis Meddyg Teulu ochr yn ochr â Nyrs y Practis, sydd wedi gofyn i chi roi sylw i sut gellir cefnogi dau ddefnyddiwr gwasanaeth (person ifanc yn yr arddegau a dyn hŷn sydd wedi ymddeol yn ddiweddar) i wella'u deiet. Mae ganddyn nhw anghenion maethol gwahanol oherwydd salwch ac alergeddau, ac mae'r Meddyg Teulu wedi'u cyfeirio at y nyrs i gael rhagor o gyngor a gwybodaeth ynghylch eu deiet. Gofynnwyd i chi edrych ar ddeiet y defnyddwyr gwasanaeth gyda nhw, a llunio llyfryn y gallan nhw gyfeirio ato wedyn. Ar ôl dangos y llyfryn i'r nyrs a'r Meddyg Teulu yn y practis, byddwch yn cyflwyno'r wybodaeth i'r defnyddwyr gwasanaeth.</p> <p>Dylech wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifio wrth y defnyddwyr gwasanaeth beth yw elfennau deiet cytwys, eu swyddogaethau a'u tarddiad • esbonio a dadansoddi effeithiau posibl agweddau iach ac afiach ar ddeiet y defnyddwyr gwasanaeth ar eu hiechyd a'u llesiant • disgrifio'u hanghenion deiet penodol, gan drafod sut mae ffactorau'n dylanwadu ar eu dewisiadau deietegol, e.e. cost, cyfleustra, crefydd neu ddewisiadau personol. 	<p>Llyfryn ysgrifenedig.</p> <p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys: chwarae rôl a chofnodion arsylwi wedi'u llofnodi, recordiadau digidol, ffotograffau wedi'u hanodi.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1B.4, 2B.LI4, 2B.T3	Anghenion Maeth Unigolion	<p>Mae'r ddau ddefnyddiwr gwasanaeth y buoch chi'n cwrdd â nhw wedi gofyn i chi greu cynllun maeth ar eu cyfer, yn amlinellu eu hanghenion penodol.</p> <p>Lluniwch y cynlluniau maeth yn unol â'r cais, a dangoswch nhw i'r nyrs a'r Meddyg Teulu yn y practis, er mwyn iddyn nhw eu cymeradwyo. Dylech roi sylw i'r gwahanol gyfnodau bywyd a'r anghenion deiet penodol.</p>	<p>Cynlluniau maeth ysgrifenedig.</p> <p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys: sleidiau cyflwyniad, adroddiad ysgrifenedig.</p>

Uned 7: Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Lefel: **1 a 2**

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Rydym ni'n byw mewn cymdeithas amlddiwylliannol, ac mae gan unigolion anghenion amrywiol. Mae'n bwysig bod pob unigolyn yn cael mynediad cyfartal i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, a bod modd diwallu eu hanghenion amrywiol.

Yn yr uned hon byddwch yn archwilio pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol trwy edrych ar beth yw arfer camwahaniaethol ac arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, ac effaith y ddau fath o arfer yng nghyswllt defnyddwyr gwasanaeth a'r rhai sy'n gweithio yn y sector.

Byddwch hefyd yn archwilio sut gall arferion iechyd a gofal cymdeithasol hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth, gan edrych ar ffyrdd o addasu gwasanaethau i ddiwallu anghenion amrywiol unigolion a manteision hynny i ddefnyddwyr gwasanaeth.

Wrth weithio ym maes iechyd a gofal cymdeithasol byddwch yn cwrdd â phobl sy'n edrych ac yn swnio'n wahanol i chi, ac sy'n dod o gefndir cwbl wahanol i chi. Bydd yr uned hon yn rhoi cyfle i chi archwilio rhai o anghenion amrywiol defnyddwyr gwasanaeth y gallech ddod ar eu traws wrth weithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

- A deall pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol
- B archwilio sut gall arferion iechyd a gofal cymdeithasol hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu A: Deall pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol
<p>Testun A.1: Arfer camwahaniaethol ac nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol</p> <ul style="list-style-type: none"> • diffiniad o arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol: peidio â thrin rhai unigolion neu grwpiau'n llai teg nag eraill, gosod gwerth ar amrywiaeth, addasu gofal i ymateb i anghenion amrywiol • enghreifftiau o gamwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. rhagfarn, stereoteipio, labelu, gwrthod triniaeth feddygol, cynnig triniaeth neu ofal amhriodol, rhoi llai o amser nag sydd ei angen wrth ofalu am unigolyn • enghreifftiau o arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. darparu iechyd a gofal cymdeithasol priodol i ddiwallu anghenion unigolion, addasu gofal i ddiwallu anghenion amrywiol gwahanol unigolion, darparu mynediad cyfartal i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. <p>Testun A.2: Effaith arfer camwahaniaethol ac nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol</p> <ul style="list-style-type: none"> • effeithiau camwahaniaethu ar ddefnyddwyr gwasanaeth, gan gynnwys colli hunan-barch, straen, amharoddrwydd i geisio cefnogaeth a thriniaeth, effaith ar amserau aros i wahanol grwpiau • arfer nad yw'n camwahaniaethu wrth ddiwallu anghenion amrywiol unigolion • pwysigrwydd cyflawni gofynion cyfreithiol a gofynion y gweithle, gan gynnwys cadw at y deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol, e.e. Deddf Cydraddoldeb (2010) • pwysigrwydd dilyn codau ymarfer cenedlaethol a rhai'r gweithle ar arfer nad yw'n camwahaniaethu, e.e. gan y corff rheoliadol perthnasol (y Cyngor Gofal Cymdeithasol Cyffredinol, Cyngor Gofal Cymru, Cyngor Gofal Cymdeithasol Gogledd Iwerddon) • sut mae deddfwriaeth a chodau ymarfer yn cefnogi arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. sut mae'r fframwaith cyfreithiol yn amddiffyn y gofalwr a'r defnyddiwr gwasanaeth, gorfodi arferion nad ydynt yn camwahaniaethu, cyfrifoldebau'r cyflogwr a'r cyflogai, awydd i osgoi achos cyfreithiol/dadgofrestru, diogelu.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Archwilio sut gall arferion iechyd a gofal cymdeithasol hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth**

Rhaid i'r dysgwyr ystyried sut gall y ffactorau a restrir isod effeithio ar anghenion amrywiol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Testun B.1 Ffactorau a all effeithio ar anghenion gofal unigolion

- rhywedd – cydnabod dewisiadau personol, e.e. wardiau un rhyw
- cyfeiriadedd rhywiol – parch at gyfeiriadedd rhywiol
- ailbennu rhywedd – cael parchu dewis rhywedd, defnyddio dulliau cyfarch cywir
- oed – defnyddio iaith briodol, dulliau cyfarch cywir
- anabled, e.e. mynediad cyfartal i wasanaethau
- priodas a phartneriaeth sifil, e.e. parch at ddewis y defnyddiwr gwasanaeth ynghylch ymwneud partneriaid neu'r teulu â'u gofal
- beichiogrwydd a mamolaeth, e.e. dewis cynllun geni, partner rhoi genedigaeth, gofal cyn geni, bwydo ar y fron
- hil – mynediad cyfartal i wasanaeth, beth bynnag yw tarddiad ethnig neu genedlaethol pobl
- crefydd a chred – gwahanol anghenion sy'n ymwneud â chredoau ac arferion unigolion o ystod o wahanol grwpiau crefyddol a seciwlar
 - grwpiau crefyddol, e.e. Cristnogaeth, Islam, Iddewiaeth, Hindwâeth, Bwdhaeth – credoau, gwyliau a diwrnodau sanctaidd, bwyd a deiet, ffyrdd o addoli, gwisg, symbolau, iechyd/credoau meddygol
 - grwpiau seciwlar, e.e. dyneiddiaeth, anffyddiaeth – parch at gredoau seciwlar
- dosbarth cymdeithasol – mynediad cyfartal i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, beth bynnag yw dosbarth cymdeithasol pobl
- strwythur y teulu – effaith strwythur y teulu ar anghenion gofal, e.e. unig riant, niwclear, estynedig, dim teulu
- lleoliad daearyddol – mynediad cyfartal i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. mewn ardaloedd gwledig, mewn ardaloedd trefol

Testun B.2 Sut mae addasu gwasanaethau i ddiwallu anghenion amrywiol defnyddwyr gwasanaeth yn hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol

Rhaid i'r dysgwyr fedru uniaethu â sut gellir addasu gwasanaethau i ddiwallu anghenion amrywiol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan eu cysylltu â'r categorïau yn Nhestun B.1.

- addasiadau i wasanaethau er mwyn diwallu anghenion amrywiol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, e.e. mynediad i wasanaethau, darparu cefnogaeth, gofynion deietegol, darparu gofal personol, darparu cyfleusterau gweddio, mynediad at gyfleusterau ymolchi a thŷ bach, cadw defodau crefyddol, trefniadau ymweld, darparu dull person-ganolog, gofalwyr o'r un rhyw, darparu cyfle a lleoedd i addoli, wardiau cymysg, gwyliau a diwrnodau sanctaidd, ymwybyddiaeth o arferion gwisg/dillad, lefel y gwasanaeth a ddarperir, darparu llety addas ar gyfer cyplau, cynnwys partneriaid mewn cynlluniau gofal, hawl i gael eiriolwr annibynnol, defnyddio iaith briodol, defnyddio dulliau cyfarch priodol, cydnabod dewisiadau personol a ffafrir, parchu dewisiadau personol
- manteision addasu gwasanaethau o safbwynt defnyddwyr gwasanaeth, gan gynnwys cael eu parchu, eu trin yn gyfartal, peidio â dioddef camwahaniaethu, cynnal urddas/preifatrwydd, teimlo'n ddiogel, gwell ansawdd gofal, gofal wedi'i bersonoli, hygyrchedd gofal.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Deall pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol			
1A.1 Diffinio arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio dwy enghraifft.	2A.LI1 Disgrifio arfer nad yw'n camwahaniaethu ac arfer camwahaniaethol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau.	2A.T1 Esbonio pwysigrwydd deddfwriaeth a chodau ymarfer wrth hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau.	2A.Rh1 Asesu effaith arfer camwahaniaethol o ran gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol, gan gyfeirio at enghreifftiau dethol.
1A.2 Nodi sut mae un côd ymarfer neu ddarn o ddeddfwriaeth yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2A.LI2 Disgrifio sut mae codau ymarfer a deddfwriaeth yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Archwilio sut gall arferion iechyd a gofal cymdeithasol hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth			
1B.3 Nodi gwahanol anghenion unigolion yng nghyswllt darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.LI3 Disgrifio gwahanol anghenion defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan gyfeirio at enghreifftiau.		
1B.4 Nodi ffyrdd o addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn diwallu anghenion amrywiol unigolyn dethol.	2B.LI4 Disgrifio sut gellir addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i ddiwallu anghenion amrywiol gwahanol unigolion, gan gyfeirio at enghreifftiau.	2B.T2 Esbonio manteision addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i ddiwallu anghenion amrywiol gwahanol unigolion, gan gyfeirio at ddwy enghraifft ddethol.	2B.Rh2 Asesu effeithiolrwydd darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i wahanol unigolion sydd ag anghenion amrywiol, gan gyfeirio at ddwy enghraifft ddethol.

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Mae trafodaeth yn y dosbarth yn werthfawr ar gyfer yr uned hon, a gall profiadau unigol a'r cyfryngau fod yn ffynhonnell ddefnyddiol o ddeunydd a fydd yn annog syniadau a thrafodaeth. Gallai ymweliadau â sefydliadau perthnasol neu gan siaradwyr gwadd helpu i roi sail i'r dysgwyr ar gyfer eu haseiniadau a'u galluogi i ddod i ddeall gwahanol anghenion unigolion mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol. Gallai'r siaradwyr posibl gynnwys defnyddwyr gwasanaeth sydd ag anghenion amrywiol yn trafod profiadau bywyd go iawn, arweinwyr crefyddol lleol, cynrychiolwyr o grwpiau anabled a gofalwyr, a gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.

Gellid cyflawni'r uned naill ai trwy un aseiniad cyfannol a luniwyd i asesu'r holl feini prawf asesu ar lefel benodol, neu trwy nifer o aseiniadau llai. Er enghraifft, gallai'r dysgwyr gynhyrchu llawlyfr neu gyflwyniad/arddangosfa yn hysbysu eraill, megis defnyddwyr gwasanaeth, am gydraddoldeb ac amrywiaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Rhaid i aseiniadau dysgwyr gael eu seilio ar enghreifftiau o wahanol leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd hyn yn galluogi'r dysgwyr i arddangos dealltwriaeth o anghenion amrywiol gwahanol fathau o ddefnyddwyr gwasanaeth. Nid oes rhaid cyflwyno aseiniadau mewn fformat ysgrifenedig. Gallai'r dysgwyr, er enghraifft, roi cyflwyniad llafar. Dylid recordio unrhyw dystiolaeth a gyflwynir ar lafar. Dylid cwblhau cofnodion arsylwi manwl/datganiadau tystion a'u cadw ar gyfer dilysu mewnol ac allanol.

Nod dysgu A

I gyflawni 2A.LI1, bydd disgwyl i'r dysgwyr ddisgrifio arferion camwahaniaethol a rhai nad ydynt yn camwahaniaethu, a rhoi enghreifftiau o arferion nad ydynt yn camwahaniaethu neu rai camwahaniaethol yn achos tri o'r categorïau (a restrir yng nghynnwys yr uned) i ddangos eu dealltwriaeth. I gyflawni 2A.LI2, bydd y dysgwyr yn disgrifio o leiaf ddau gôd ymarfer ac yn gallu disgrifio ym mha ffyrdd mae'r rhain yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd angen i'r dysgwyr fedru cyrchu codau ymarfer cyfredol a pherthnasol, sy'n berthnasol i ymarferwyr gofal cymdeithasol neu iechyd. Fodd bynnag, ar Lefel 2, nid oes disgwyl i'r dysgwyr fod yn gyfarwydd â manylion cymhleth codau ymarfer ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

I gyflawni 2A.T1, bydd angen i'r dysgwyr estyn y gwaith hwn i esbonio pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu i weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol, gan gyfeirio at o leiaf ddwy enghraifft berthnasol. Rhaid i hyn gynnwys cyfeiriad at ddeddfwriaeth a chodau ymarfer cyfredol a pherthnasol, a sut maent yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu. Gallai'r enghreifftiau hyn fod naill ai'n achosion o arfer nad yw'n camwahaniaethu, neu'n arferion camwahaniaethol, gan amlygu'r manteision neu'r canlyniadau negyddol o ganlyniad iddynt.

I gyflawni 2A.Rh1, gallai'r dysgwyr ddefnyddio dwy enghraifft i ddarparu asesiad o effaith arfer camwahaniaethol o ran gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol.

I gyflawni 1A.1, rhaid i'r dysgwyr ddiffinio arfer nad yw'n camwahaniaethu ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio dwy enghraifft. Yn achos 1A.2, rhaid i'r dysgwyr nodi sut mae un côd ymarfer neu ddarn o ddeddfwriaeth yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu. Nid oes disgwyl i ddysgwyr Lefel 1 fod yn gyfarwydd â manylion codau ymarfer iechyd a gofal cymdeithasol.

Nod dysgu B

I gyflawni 2B.LI3, bydd disgwyl i'r dysgwyr roi disgrifiad clir o'r anghenion unigol posibl sy'n gysylltiedig â'r holl ffactorau a restrir yng nghynnwys yr uned (er enghraifft rhywedd), gan ddefnyddio o leiaf un enghraifft ar gyfer pob categori o anghenion amrywiol. Dylai'r enghreifftiau hyn ddod o amrywiaeth o leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, fel bod y dysgwyr yn gallu dod i ddeall yr ystod eang o anghenion amrywiol sydd gan wahanol fathau o ddefnyddwyr gwasanaeth.

I gyflawni 2B.LI4, rhaid i'r dysgwyr fynd ymlaen i ddisgrifio beth gall staff/leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol ei wneud i addasu'r gwasanaethau a ddarperir. Defnyddir enghreifftiau i gefnogi'r disgrifiad. Gallai'r dysgwyr naill ai ddarparu enghraifft fer ar gyfer pob categori neu gyfeirio at ambell enghraifft fanwl.

I gyflawni 2B.T2, bydd y dysgwyr yn esbonio manteision addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i ddiwallu anghenion amrywiol, gan gyfeirio at ddau unigolyn sydd â gwahanol anghenion y mae'n rhaid eu cymryd i ystyriaeth.

I gyflawni 2B.Rh2, rhaid i'r dysgwyr estyn y gwaith hwn i asesu effeithiolrwydd darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i unigolion sydd ag anghenion amrywiol (yn unol â diffiniad y categorïau a restrwyd yng nghynnwys yr uned), gan ddod i benderfyniad a oedd yn gyffredinol briodol a digonol.

I gyflawni 1B.3, bydd disgwyl i'r dysgwyr adnabod gwahanol anghenion defnyddwyr gwasanaeth a nodi ym mha ffyrdd y gellir addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i ddiwallu anghenion amrywiol un unigolyn penodol (1B.4).

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n eu darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1	Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Rydych wedi cael cais i helpu i gynhyrchu deunyddiau ar gyfer rhaglen sefydlu i gynorthwyr gofal newydd yng Nghartref Gofal Buttercup. Daw'r trigolion o groestoriad eang o'r gymdeithas.</p> <p>Dylech gynhyrchu pennod ar gyfer llawlyfr sefydlu i'r staff i'w cefnogi i ddeall pwysigrwydd arfer nad yw'n camwahaniaethu a sut mae codau ymarfer a deddfwriaeth yn gwella ymarfer gofal ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Yn eich llawlyfr, mae angen i chi gynnwys y canlynol, gan gyfeirio at enghreifftiau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifiad o arfer nad yw'n camwahaniaethu ac arfer camwahaniaethol • disgrifiad o sut mae codau ymarfer a deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol yn hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu, gan egluro eu pwysigrwydd o ran hybu arfer nad yw'n camwahaniaethu • asesiad o effaith bosibl arfer camwahaniaethol o ran gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol. 	Pennod o lawlyfr sefydlu

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
1B.3, 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T2, 2B.Rh2.	Diwallu Anghenion Amrywiol Defnyddwyr Gwasanaeth ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol	<p>Mae cwpl o'r cynorthwywyr gofal newydd yng Nghartref Gofal Buttercup wedi darllen y bennod y gwnaethoch chi ei chynhyrchu ar gyfer y llawlyfr. Maen nhw'n gofyn i chi sut gellir addasu darpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol i ddiwallu anghenion amrywiol y trigolion y maen nhw'n gofalu amdanynt.</p> <p>Gofynnwyd i chi gyflwyno syniadau i helpu'r ddau gynorthwy-ydd gofal newydd i ofalu am ddau ddefnyddiwr gwasanaeth. Bydd angen i chi ddisgrifio anghenion amrywiol y defnyddwyr gwasanaeth a sut gellid addasu darpariaeth y gwasanaeth i ddiwallu'r anghenion hyn.</p> <p>Gofynnwyd i chi esbonio sut bydd eich syniadau arfaethedig ynghylch addasu gwasanaethau o fudd i'r defnyddwyr gwasanaeth. Mae angen i chi asesu pa mor effeithiol mae'r newidiadau arfaethedig hyn yn debygol o fod o ran diwallu eu hanghenion amrywiol.</p>	<p>Senario chwarae rôl.</p> <p>Cofnod arsylwi wedi'i lofnodi.</p> <p>Nodiadau/sleidiau cyflwyniad.</p> <p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys: tystiolaeth wedi'i llofnodi gan dystion, recordiadau digidol.</p>

Uned 8: Hawliau Unigolion ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Lefel: 1 a 2

Math o uned: **Dewisol arbenigol**

Oriau dysgu dan arweiniad: **30**

Dull asesu: **Mewnol**

Cyflwyniad i'r uned

Pa hawliau sydd gennych chi fel unigolyn? Oes gennym ni i gyd yr un hawliau? Pa hawliau sydd gan ddefnyddwyr gwasanaeth? Oes gan bobl sydd mewn gofal yr un hawliau â chi?

Mae'r uned hon yn ymchwilio i hawliau unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys yr hawl i gael eu parchu, yr hawl i gael triniaeth gyfartal a theg, a'r hawl i beidio â dioddef camwahaniaethu yn eu herbyn.

Mae'r uned hefyd yn ystyried cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth, a sut mae'r cyfrifoldebau hyn yn effeithio ar hawliau defnyddwyr unigol.

Mae gwelliannau diweddar o ran deddfwriaeth a chodau ymarfer wedi llywio arfer iechyd a gofal cymdeithasol, er budd i ddefnyddwyr gwasanaeth. Yn yr uned hon byddwch yn archwilio'r gwelliannau hyn, a sut maen nhw'n effeithio ar gyflwyno iechyd a gofal cymdeithasol.

Trwy gwblhau'r uned hon, byddwch yn cael cipolwg ar sut mae hawliau unigolion yn sail ar gyfer holl arfer iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu

Yn yr uned hon byddwch yn:

A ymchwilio i hawliau unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol

B archwilio cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Nodau dysgu a chynnwys yr uned

Beth sydd angen ei ddysgu
Nod dysgu A: Ymchwilio i hawliau unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol
<p>Testun A.1: Hawliau unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol</p> <ul style="list-style-type: none"> • i gael eu parchu • i gael eu trin fel unigolion • i gael eu trin ag urddas • i gael triniaeth gyfartal, heb gamwahaniaethu yn eu herbyn • i dderbyn preifatrwydd a chyfrinachedd • i gael cyrchu gwybodaeth amdanynt eu hunain • i gael eu dewisiadau eu hunain wedi'u cymryd i ystyriaeth, e.e. i gyfathrebu yn y dull/yr iaith a ffafrir • i gael bod yn annibynnol • i fod yn ddiogel • i fedru cymryd risgiau • i ymwneud â'u gofal eu hunain • deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol a sut mae'n amddiffyn hawliau defnyddwyr gwasanaeth, e.e. Deddf Hawliau Dynol (1998), Deddf Cydraddoldeb (2010), Deddf Iechyd Meddwl (1983). <p>Testun A.2: Sut gall gweithwyr gofal gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth</p> <p>Rhaid i ddysgwyr fedru rhoi enghreifftiau o sut gellir cynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys anawsterau gwneud hynny. Rhaid i'r dysgwyr hefyd ddeall manteision cysylltiedig cynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth.</p> <ul style="list-style-type: none"> • arferion gwrthwahaniaethol • sicrhau preifatrwydd yn ystod gofal personol • cynnig dull person-ganolog • dangos empathi • bod yn onest.

Beth sydd angen ei ddysgu**Nod dysgu B: Archwilio cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol**

Mae gan gyflogwyr a chyflogeion gyfrifoldebau a all effeithio ar hawliau defnyddwyr gwasanaeth unigol.

Testun B.1 Cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i sicrhau diogelwch

Ffyrdd o sicrhau diogelwch:

- asesu risg (cymhwyso asesu risg i leoliad iechyd a gofal cymdeithasol a'i bwysigrwydd, gan roi sylw i'r hawl i gymryd risgiau derbyniol)
- diogelu (pwysigrwydd atal niwed)
- ffyrdd eraill, e.e. rheoli sylweddau niweidiol i iechyd, defnyddio cyfarpar amddiffynol a rheoli heintiau, adrodd a chofnodi damweiniau a digwyddiadau, gweithdrefnau cwynion, darparu toiledau, cyfleusterau ymolchi a dŵr yfed, darparu cyfleusterau cymorth cyntaf
- deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol, e.e. Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974.

Testun B.2 Cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i sicrhau cyfrinachedd:

- cofnodi cywir a storio ac adalw gwybodaeth yn briodol (gan gynnwys dulliau electronig), cofnodion ysgrifenedig, defnyddio ffotograffau, ffonau symudol a chyfryngau cymdeithasol)
- datgelu
- pwysigrwydd cynnal cyfrinachedd, gan gynnwys er mwyn diogelu defnyddwyr gwasanaeth, er mwyn cyflawni gofynion y gweithle a rhai cyfreithiol, ac er mwyn parchu hawliau defnyddwyr gwasanaeth
- achosion lle bo torri cyfrinachedd yn briodol, gan gynnwys er mwyn diogelu unigolyn/unigolion eraill, er mwyn diogelu defnyddiwr gwasanaeth, er mwyn rhoi gwybod am weithgareddau troseddol
- deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol, e.e. Deddf Diogelu Data 1998, Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2005.

Meini prawf asesu

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu A: Ymchwilio i hawliau unigolion sy'n defnyddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol			
1A.1 Nodi hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2A.LI1 Crynhoi hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2A.T1 Esbonio ffyrdd o gynnal hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol.	2A.Rh1 Asesu manteision ac anawsterau posibl cynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol.
1A.2 Nodi sut mae deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol yn amddiffyn hawliau defnyddwyr gwasanaeth, gan gyfeirio at un enghraifft.	2A.LI2 Disgrifio sut mae deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol yn amddiffyn hawliau defnyddwyr gwasanaeth, gan ddefnyddio enghreifftiau.		

Lefel 1	Lefel 2 Llwyddo	Lefel 2 Teilyngdod	Lefel 2 Rhagoriaeth
Nod dysgu B: Archwilio cyfrifoldebau cyflogwyr a chyflogeion i gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol			
1B.3 Nodi sut gall cyflogai gynllunio i wneud defnyddwyr gwasanaeth mor ddiogel â phosibl.	2B.LI3 Disgrifio sut gall cyflogai gynllunio i wneud defnyddwyr gwasanaeth mor ddiogel â phosibl.	2B.T2 Esbonio pam mae asesu risg yn bwysig ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.Rh2 Gwerthuso pwysigrwydd defnyddio asesiadau risg ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau dethol.
1B.4 Nodi sut mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei hamddiffyn ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.LI4 Disgrifio sut mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei hamddiffyn ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.	2B.T3 Esbonio pam mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei amddiffyn ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau.	2B.Rh3 Cyfiawnhau achlysuron pan fo angen i gyflogai dorri cyfrinachedd, gan ddefnyddio enghreifftiau.

*Cyfle i asesu sgiliau mathemategol

#Cyfle i asesu sgiliau Cymraeg

Arweiniad i athrawon

Adnoddau

Nid oes angen unrhyw adnoddau arbennig ar gyfer yr uned hon.

Canllaw asesu

Caiff yr uned hon ei hasesu'n fewnol gan y ganolfan a'i dilysu'n allanol gan Pearson. Darllenwch y canllaw hwn ochr yn ochr ag *Adran 8: Asesu mewnol*.

Wrth gwblhau asesiadau, bydd angen i ddysgwyr fod yn ymwybodol o hierarchaeth y meini prawf asesu. Er enghraifft, oddi mewn i nod dysgu, mae meini prawf Lefel 2 Teilyngdod a Rhagoriaeth yn adeiladu'n uniongyrchol ar feini prawf Lefel 2 Llwyddo, ac yn cwmpasu'r dysgu a ddisgwylir yno. Lle ceir enghreifftiau o gymharu, adolygu, dadansoddi, trafod neu werthuso enghreifftiau dethol yn fanwl, rhaid i'r rhain adeiladu ar hyd a lled y ddealltwriaeth oedd yn ofynnol yn ôl y diffiniad o'r testunau yn yr adran gynnwys.

Argymhellir bod yr aseiniadau ar gyfer yr uned hon yn cynnwys edrych ar ffyrdd ymarferol lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol o ymdrin â hawliau unigolion a'r ddeddfwriaeth gyfredol a pherthnasol sy'n sail i'r hawliau hynny. Lle bo modd, gallai siaradwyr gwadd sy'n gweithio ym maes iechyd a gofal cymdeithasol drafod eu gwaith. Bydd hyn yn galluogi'r dysgwyr i gymhwyso'r theori i'r ymarfer. Mae trafodaeth yn y dosbarth, cyflwyniadau ac erthyglau papur newydd i gyd yn ddulliau asesu addas ar gyfer yr uned hon.

Gellir cyflawni'r uned hon naill ai trwy un aseiniad cyfannol a luniwyd i asesu'r holl feini prawf asesu ar lefel benodol, neu trwy nifer o aseiniadau llai. Er enghraifft, gellir gosod yr aseiniad mew lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol penodol, ac archwilio hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth mewn lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol arbennig. Fel arall, gellir gosod aseiniadau mewn gwahanol leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, i roi cyfle i'r dysgwyr archwilio hawliau unigol gwahanol fathau o ddefnyddwyr gwasanaeth.

Nod dysgu A

Yn achos 2A.LI1, bydd disgwyl i'r dysgwyr grynhoi'r holl hawliau unigol a restrir yng nghynnwys yr uned, gan gysylltu pob un â maes iechyd a gofal cymdeithasol. Yn achos 2A.LI2, disgwylir i'r dysgwyr gyfeirio at ddeddfwriaeth gyfredol a pherthnasol, megis Deddf Cydraddoldeb (2010) a disgrifio o leiaf ddwy ffordd y mae'r ddeddfwriaeth yn amddiffyn hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth. Gallai dysgwyr gymhwyso hawliau unigol i grŵp arbennig o ddefnyddwyr gwasanaeth, megis clefion mewn canolfan gofal dydd. Yn achos 2A.T1, rhaid i'r dysgwyr esbonio ffyrdd o gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth unigol, y gellir eu cymhwyso hefyd i grŵp, neu grwpiau, arbennig o ddefnyddwyr gwasanaeth. Gall y dysgwyr naill ai roi eglurhad manwl ar dair enghraifft, neu ddefnyddio ystod ehangach o enghreifftiau eglurhaol o wahanol leoliadau i gynnal eu hesboniad. Bydd angen iddyn nhw sicrhau bod eu hateb yn cyfeirio at sut gellir gwneud hyn yn ymarferol, a hefyd at y ddeddfwriaeth gyfredol a pherthnasol sy'n cynnal yr hawliau hynny. I gyflawni 2A.Rh1, mae angen i'r dysgwyr fedru asesu manteision ac anawsterau posibl cynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth. Gallai hyn gynnwys edrych ar astudiaethau achos lle ceir tensiwn rhwng cynnal hawl defnyddiwr gwasanaeth a chyfrifoldebau cyflogai, neu pan fyddai cynnal hawliau un defnyddiwr gwasanaeth yn effeithio ar ddefnyddiwr gwasanaeth arall.

I gyflawni 1A.1, bydd yn ofynnol i'r dysgwyr adnabod o leiaf bum hawl sydd gan ddefnyddwyr gwasanaeth ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Gellir cyflwyno hyn mewn amrywiol fformatau, o boster i sleid ar gyfer cyflwyniad. I gyflawni 1A.2, bydd angen i'r dysgwyr nodi'r ddeddfwriaeth berthnasol a defnyddio o leiaf un enghraifft o sut mae'r ddeddfwriaeth honno'n amddiffyn hawliau defnyddwyr gwasanaeth.

Nod dysgu B

Mae'r nod dysgu hwn yn archwilio cyfrifoldebau'r cyflogwr a'r cyflogai a hefyd, yn benodol, eu dyletswydd gofal i ddefnyddwyr gwasanaeth o ran eu diogelwch. Bydd yn canolbwyntio ar sut caiff hawliau eu cynnal a'r cyfrifoldebau penodol sydd ar leoliadau iechyd a gofal cymdeithasol i ddiogelu'r defnyddiwr gwasanaeth.

I gyflawni 2B.LI3, bydd disgwyl i'r dysgwyr fedru disgrifio ym mha brif ffyrdd y gall cyflogai ym maes iechyd a gofal cymdeithasol gynllunio i wneud defnyddwyr gwasanaeth mor ddiogel â phosibl, a chymhwyso hynny i leoliad iechyd a gofal cymdeithasol arbennig.

I gyflawni 2B.T2, bydd y dysgwyr yn cyfeirio at ddeddfwriaeth iechyd a diogelwch, er enghraifft, Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974, ac yn esbonio pwysigrwydd asesu risg. Bydd yr ymatebion yn ymwneud yn uniongyrchol â lleoliad iechyd a gofal cymdeithasol, yn hytrach na bod yn esboniad cyffredinol ar ei bwysigrwydd. Er enghraifft, gellid canolbwyntio ar egluro pwysigrwydd cynnal asesiad risg ar gyfer taith diwrnod cyn mynd â'r trigolion allan am y dydd.

I gyflawni 2B.Rh2, mae angen i'r dysgwyr werthuso pwysigrwydd defnyddio asesiadau risg. Byddant yn gallu defnyddio enghreifftiau i roi gwybodaeth fanwl gywir ynghylch defnyddio asesiadau risg, a sut gellir eu defnyddio i sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth mor ddiogel â phosibl. Byddant hefyd yn gallu cydbwysu hynny â gwendidau megis y gwrthdaro â hawl y defnyddiwr gwasanaeth i gymryd risgiau. Er enghraifft, mae marchogaeth yn weithgaredd sy'n cynnwys risg, ond mae hefyd yn weithgaredd buddiol, therapiwtig, sy'n galluogi pobl i ennyn parch, ac sy'n meithrin eu hyder ac yn gwella'u symudedd.

I gyflawni 2B.LI4, disgwylir i'r dysgwyr ddisgrifio'n fanwl sut mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei amddiffyn, a chymhwyso hynny i faes iechyd a gofal cymdeithasol. I gyflawni 2B.T3, bydd y dysgwyr yn esbonio pam mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei hamddiffyn ym maes iechyd a gofal cymdeithasol, gan ddefnyddio enghreifftiau, o bosibl o astudiaethau achos neu'r cyfryngau. Disgwylir i'r dysgwyr gyfeirio at ddeddfwriaeth diogelu data i ategu eu hateb. Byddai cyfeirio at ddeddfwriaeth diogelu data yn berthnasol i arddangos pwysigrwydd cynnal cofnodion, cadw a storio gwybodaeth yn ddiogel, a hawl defnyddwyr gwasanaeth i gyfrinachedd. Byddai hefyd yn dangos i'r dysgwyr sut mae deddfwriaeth yn cael ei chymhwyso i sefyllfaoedd pob dydd. I gyflawni 2B.Rh3, bydd y dysgwyr yn defnyddio enghreifftiau i gyfiawnhau'r achlysuron pryd y gall staff dorri cyfrinachedd, er enghraifft er mwyn diogelu eraill.

I gyflawni 1B.3, rhaid i'r dysgwyr nodi'r prif ffyrdd y gall cyflogai ym maes iechyd a gofal cymdeithasol gynllunio i wneud defnyddwyr gwasanaeth mor ddiogel â phosibl. Rhaid i'r dysgwyr gyfeirio at o leiaf bedair ffordd ymarferol y gall gwasanaeth wneud hyn.

I gyflawni 1B.4, mae angen i'r dysgwyr nodi sut mae'r hawl i gyfrinachedd yn cael ei hamddiffyn ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Gellid cyflwyno hyn ar ffurf poster, yn dangos i ddefnyddwyr gwasanaeth sut mae eu hawliau'n cael eu hamddiffyn.

Awgrymiadau ar gyfer aseiniadau

Mae'r tabl isod yn dangos rhaglen o amlinelliadau aseiniadau posibl sy'n cwmpasu'r meini prawf asesu. Arweiniad yw hwn, ac awgrymir bod canolfannau naill ai'n ysgrifennu eu haseiniadau eu hunain neu'n addasu unrhyw aseiniadau y byddwn ni'n darparu i gwrdd ag anghenion ac adnoddau lleol.

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
<p>1A.1, 1A.2, 2A.LI1, 2A.LI2, 2A.T1, 2A.Rh1, 1B.3, 1B.4, 2B.LI3, 2B.LI4, 2B.T2, 2B.T3, 2B.Rh2, 2B.Rh3</p>	<p>Hawliau Unigolion ym maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol</p>	<p>Rydych ar fin cyflawni lleoliad profiad gwaith mewn lleoliad gofal. Oherwydd sylw diweddar yn y cyfryngau i driniaeth wael a gafodd defnyddwyr gwasanaeth mewn canolfan ofal arbennig, rydych am gasglu gwybodaeth am hawliau defnyddwyr gwasanaeth a chyfrifoldebau'r staff sy'n gofalu amdanynt cyn ymweld â'r lleoliad.</p> <p>I baratoi ar gyfer y lleoliad, rydych yn penderfynu llunio llawlyfr i'ch hunan, yn cynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth, gan gynnwys deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol • cyfrifoldebau staff gofal wrth ddelio â defnyddwyr gwasanaeth • cynnal cyfrinachedd defnyddwyr gwasanaeth <p>Wrth edrych ar hawliau unigol defnyddwyr gwasanaeth, gan gynnwys pwysigrwydd deddfwriaeth gyfredol a pherthnasol, mae'n rhaid i chi gynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crynodeb manwl o hawliau unigol defnyddwyr gwasanaethau gofal, gan gyfeirio at ddeddfwriaeth gyfredol a pherthnasol lle bo hynny'n briodol 	<p>Llawlyfr (mewn llawysgrifen neu wedi'i gynhyrchu â TG).</p> <p>Gallai'r dystiolaeth gynnwys: sleidiau cyflwyniad, adroddiad ysgrifenedig, erthygl i bapur newydd/gylchgrawn.</p>

Meini prawf sy'n cael eu cwmpasu	Aseiniad	Senario	Tystiolaeth asesu
		<ul style="list-style-type: none"> • esboniad manwl, gan ddefnyddio tair enghraifft, ar ffyrdd o gynnal hawliau defnyddwyr gwasanaeth mewn canolfannau gofal • asesiad o fanteision cynnal eu hawliau i ddefnyddwyr gwasanaeth, ac unrhyw anawsterau a allai ddeillio o hynny i staff gofal. <p>Wrth edrych ar gyfrifoldebau staff gofal i ddelio â defnyddwyr gwasanaeth, rhaid i chi gynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifiad o un enghraifft, o leoliad gofal arbennig, sy'n dangos sut gall cyflogai gynllunio i sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth gofal mor ddiogel â phosibl • esboniad ar pam mae'n bwysig asesu risg er lles defnyddwyr gwasanaeth mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol • gwerthusiad, gan ddefnyddio dwy enghraifft, o pam mae'n bwysig cynnal asesiadau risg mewn lleoliadau gofal. <p>Wrth edrych ar gynnal cyfrinachedd, mae'n rhaid i chi gynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • disgrifiad o sut mae cyfrinachedd defnyddwyr gwasanaeth yn cael ei hybu mewn lleoliad gofal arbennig • esboniad ar pam mae'r hawl i gyfrinachedd yn bwysig mewn lleoliadau gofal • dwy enghraifft, o leoliad gofal, lle gellid cyfiawnhau torri cyfrinachedd. 	

